

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Markéta Kochová

Princip neúplné apelace v civilním odvolacím řízení

Diplomová práce

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Princip neúplné apelace v civilním odvolacím řízení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 21. 3. 2016

.....
Markéta Kochová

Na tomto místě bych chtěla poděkovat JUDr. Kláře Hamulákové, Ph.D. za odborné rady, které mi poskytla, a za čas, který si vyčlenila pro vedení mé diplomové práce.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	5
ÚVOD	6
1 HISTORICKÝ VÝVOJ PRINCIPU NEÚPLNÉ APELACE	9
1.1 Právní úprava do roku 1898	9
1.2 Apelační princip dle zákona č. 113/1895 Sb. a nesporný patent	10
1.3 Pojetí apelačního opravného systému ve 20. století	12
1.4 Velká novela občanského soudního řádu.....	13
2 APELAČNÍ OPRAVNÝ SYSTÉM V SOUČASNÉ PRAVNÍ ÚPRAVĚ.....	16
2.1 Neúplná apelace dle o.s.ř.	16
2.1.1 Nové skutečnosti.....	17
2.1.2 Nové důkazy	18
2.2 Úplná apelace v o.s.ř.	19
2.3 Apelační opravný systém dle z. z. ř.	22
2.4 Souvislost neúplné apelace s jinými zásadami	23
3 VÝJIMKY Z PRINCIPU NEÚPLNÉ APELACE	27
3.1 Skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. a)	28
3.2 Skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. b).....	31
3.3 Skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. c)	34
3.4 Skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. d).....	37
3.4.1 Poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. soudem prvního stupně	37
3.4.2 Poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. v odvolacím řízení	39
3.5 Skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. e)	40
3.6 Skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. f)	43
4 OSOBY OPRAVNĚNÉ K UPLATŇOVÁNÍ NOVOT V ODVOLACÍM ŘÍZENÍ ..	46
ZÁVĚR	48
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	53
SHRNUTÍ.....	58
SUMMARY	59
SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV	60
KEY WORDS	61

Seznam použitých zkratek

c.ř.s. – zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)

LZPS – ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

NOZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

NS ČR – Nejvyšší soud České republiky

o.s.ř. – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

ÚS ČR – Ústavní soud České republiky

Ústava – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

z.z.ř. – zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Tato diplomová práce pojednává o principu neúplné apelace v českém civilním odvolacím řízení dle účinné právní úpravy, tzn. dle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů. Neúplná apelace spočívá v nemožnosti uplatňovat v odvolacím řízení skutečnosti a důkazy v řízení před soudem první instance neuplatněné, existují však zákonem taxativně stanovené výjimky zakotvené v § 205a o.s.ř., které tento princip změkčují. Práce se okrajově zabývá také apelací úplnou uplatňující se obecně ve zvláštních řízeních upravených zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, neboť tento princip tvoří druhou odnož apelačního opravného systému, jehož je neúplná apelace součástí.

Co se týče dostupné literatury pojednávající o daném tématu, nelze říci, že by obsahovala jeho komplexní zpracování. Téměř všechny monografie či učebnice většinou pouze zmiňují, že je odvolací řízení ve sporných věcech vystavěno na neúplné apelaci, dále už ale podrobně nerozebírají jednotlivé výjimky z tohoto principu. Podrobná analýza přípustných novot je ovšem dle mého důležitá pro správné pochopení problematiky. Výjimku představuje Učebnice civilního procesu: Obecná část a sporné řízení, konkrétně kapitola 11, díl IV. zpracovaný R. Šínovou, v němž se autorka jednotlivá nova, jež tvoří výjimky z neúplné apelace, snaží čtenáři vysvětlit a přiblížit pomocí praktických příkladů. Učebnice obsahuje také kvalitní zpracování tématu koncentrace řízení sepsaného K. Svobodou, která s předmětem diplomové práce úzce souvisí.

Četná komentářová literatura představuje zdroj, z něž často vycházím a čerpám informace ohledně výkladu ustanovení stěžejních pro tuto práci. Některé z komentářů se problematikou neúplné apelace zabývají více, jiné zase méně. Vytknout však lze tomuto typu pramenů častou nejednoznačností a rozdílnou interpretaci jednotlivých ustanovení, u nichž dle mého názoru není prostor pro názorovou různorodost.

K čerpání informací jsem dále hojně využívala judikaturu Nejvyššího soudu (dále jen NS ČR), v omezenějším měřítku pak také judikaturu Ústavního soudu (dále jen ÚS ČR). Časopiseckých článků týkajících se neúplné apelace a souvisejících témat je celá řada. Některé z nich jsem využila na podporu svých tvrzení a názorů, nebo naopak, abych jimi demonstrovala odlišný pohled na věc.

Práce je rozčleněna do čtyř kapitol, úvodu a závěru. První kapitola pojednává o historickém vývoji principu neúplné apelace. Cílem této kapitoly je především poskytnout

informace o vývoji právní úpravy neúplné apelace a uvést, jak s historickým vývojem společnosti docházelo ke změnám pojetí apelačního opravného systému v období od 18. století do přijetí novely v roce 2005 zakotvující výjimky z neúplné apelace tak, jak je známe dnes.

Druhá kapitola je věnována apelačnímu opravnému systému v současné právní úpravě. V rámci této části diplomové práce je rozebrána účinná právní úprava, a to jak na poli řízení sporných, tak řízení zvláštních. Tato kapitola vymezuje, ve kterých řízeních se uplatňuje apelace úplná, a ve kterých naopak apelace neúplná. V rámci podkapitoly týkající se neúplné apelace v o.s.ř. je pojednáváno o tom, co se rozumí novými skutečnostmi a důkazy. V souvislosti s novými skutečnostmi je ve druhé kapitole rozebrána mimo jiné možnost uplatnění námitky promlčení v odvolacím řízení, v jejíž spojitosti chci nalézt odpověď na následující výzkumnou otázku. Je v systému neúplné apelace reálně úspěšně uplatnit námitku promlčení až v odvolacím řízení?

Jednotlivým výjimkám z neúplné apelace je věnována třetí kapitola této práce. Jedná se o kapitolu nejrozsáhlejší, kterou však nebylo možné koncipovat jiným způsobem, neboť by byla narušena logická struktura práce. V souvislosti s jednotlivými výjimkami se zabývám některými instituty civilního práva procesního. Jedná se například o námitku podjatosti soudce dle § 15a o.s.ř., poučovací povinnost soudu dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. či poučovací povinnost dle § 119a o.s.ř. V předposlední kapitole je cíleno na nalezení odpovědí na otázky, které se nabízejí v souvislosti se zkoumáním jednotlivých výjimek z neúplné apelace a institutů s nimi souvisejícími. Mohou být nova týkající se vyloučení soudce uplatněna v řízení před odvolacím soudem, i když účastník řízení o možné podjatosti soudce věděl již v prvoinstančním řízení, ale námitku podjatosti neuplatnil? Znamenala by možnost uvádět v odvolacím řízení novoty ve věci samé z důvodu vady vzniklé v řízení před soudem první instance, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, větší efektivitu civilního procesu? Jakým způsobem by zákonodárce mohl takovou možnost uzákonit? Z jakého důvodu je protokolace poučení dle § 119a o.s.ř. nedostatečná?

Konečně čtvrtá kapitola pojednává o účastnících řízení, kteří jsou oprávněni k uplatňování novot v odvolacím řízení. V této kapitole je řešena možnost uvádění jednotlivých výjimek z neúplné apelace dle § 205a o.s.ř. odvolatelem a možnost uvádění těchto přípustných novot účastníkem odlišným od odvolatele, jež je zakotvena v § 211a o.s.ř. V souvislosti s touto možností je nasnadě poslední výzkumná otázka. Jsou v praxi využitelné

všechny výjimky z neúplné apelace účastníky odlišnými od odvolatele, nebo se jedná pouze o teoretickou možnost?

Při psaní diplomové práce jsem využila kombinaci několika metod, byly jimi zejména vědecký popis a analýza. Popisnou metodu jsem uplatnila především v kapitole věnující se historickému vývoji neúplné apelace. Metoda analýzy je patrná napříč celou prací, vyjma kapitoly historické. Nejzřetelněji se jeví při zkoumání jednotlivých výjimek z principu neúplné apelace, kdy za následného použití syntézy docházím k možným řešením *de lege ferenda*. Dále byla použita explanace a komparace. Metodu explanace jsem využila například pro interpretaci souvislostí jednotlivých zásad s principem neúplné apelace či pro vysvětlení, proč jednotlivé výjimky z neúplné apelace považuji za opodstatněné. Pokud jde o komparaci, tato metoda byla využita pouze okrajově, a to pro srovnání výjimek prolamujících neúplnou apelaci v České republice a na Slovensku.

V práci je cíleno zejména na zodpovězení výzkumných otázek, kritické zhodnocení jednotlivých výjimek z principu neúplné apelace v účinné právní úpravě a nastínění případných změn, které by se mohly uplatnit *de lege ferenda*. Pro diplomovou práci jsem stanovila hypotézu, která zní následovně: Omezení ve formě nemožnosti uplatňování jakýchkoli novot v civilním odvolacím řízení představuje účinný prostředek pro dosažení efektivity civilního procesu. Stanovenou hypotézu v závěru práce verifikuji či naopak falzifikuji.

1 Historický vývoj principu neúplné apelace

Apelační opravný systém, jehož je princip neúplné apelace součástí, prošel dlouhým vývojem, kdy s měnícími se potřebami společnosti docházelo během historického vývoje civilního práva procesního ke změnám pojetí tohoto opravného systému. Se změnami přístupu společnosti k apelačnímu opravnému systému tedy postupně docházelo k novelizacím právní úpravy, které znamenaly přechod z nemožnosti uplatňovat novoty v rámci civilního odvolacího řízení k principu úplné apelace, čímž byla posilována zásada materiální pravdy a následně byly přijímány novely, které opětovně zakotvovaly princip apelace neúplné a byla tak opouštěna možnost uplatňovat jakékoli nové skutečnosti a důkazy v civilním odvolacím řízení na rozdíl od jim předcházející právní úpravy.

1.1 Právní úprava do roku 1898

Do druhé poloviny 18. století se na území českých zemí uplatňovalo obyčejové procesní právo, které v roce 1781 nahradilo právo psané, neboť byl Josefem II. vydán Josefský soudní řád. Na právní úpravu civilního procesu vydanou Josefem II. posléze navázal král a později rakouský císař František II. novelou Josefského soudního řádu, a to vydáním Západohaličského soudního řádu v roce 1796.¹

Pro josefskou dobu byla typická třístupňová soudní soustava, která se na našem území uplatňovala až do přijetí zákona o zlidovění soudnictví.² V tomto období byly rozlišovány opravné prostředky jak řádné, tak mimořádné. Opravnými prostředky řádnými směřujícími proti usnesením byly rekurs a řádný revizní rekurs a mezi opravné prostředky řádné, které směřovaly proti dosud nepravomocným rozsudkům, patřilo odvolání neboli apelace a řádná revize neboli vrchní apelace. U apelace i vrchní apelace mohly být uplatňovány stejné odvolací a revizní důvody, nelišily se ani ve svém účinku, neboť u obou nastával jak účinek suspenzivní, tak i devolutivní. Jejich odlišnost spočívala pouze v tom, že odvolání směřovalo proti rozsudkům první instance, kdežto revize proti rozsudkům druhé instance, a to tehdy, jestliže rozsudky soudů obou stupňů byly odlišné. U obou zmíněných řádných opravných

¹ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974, s. 35.

² ŠTAJGR, František a kol. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1964, s. 17.

prostředků proti rozsudku se uplatňoval úplný zákaz novot čili zákaz uvádění nových skutečností a důkazů před odvolacím či revizním soudem.³

1.2 Apelační princip dle zákona č. 113/1895 Sb. a nesporný patent

Josefínský soudní řád a Západohaličský soudní řád se na území Rakouska uplatňovaly až do konce roku 1897, 1. ledna 1898 nabyly účinnosti zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní), jenž byl vypracován Franzem Kleinem. Vedle civilního řádu soudního (dále jen c.ř.s.) se stěžejními předpisy civilního práva procesního staly také jurisdikční norma (z. č. 110/1895 ř. z.⁴ a z. č. 111/1895 ř. z.), dále předpis, který uváděl civilní řád soudní (z. č. 112/1895 ř. z.), exekuční řád (z. č. 78/1896 ř. z.⁵ a z. č. 79/1896 ř. z.), zákon upravující soudní organizaci (z. č. 217/1896 ř. z.), zákon zřizující živnostenské soudy (z. č. 218/1896 ř. z.)⁶ a císařský patent upravující nesporná řízení (z. č. 208/1854 ř. z.).

Také c.ř.s. rozeznával opravné prostředky řádné a mimořádné. Mezi řádné opravné prostředky proti rozsudkům se řadilo odvolání a dovolání a řádnými opravnými prostředky proti usnesením byly rekurs a dovolací rekurs.⁷ Co se týče řádných opravných prostředků proti rozsudkům, bylo na apelačním opravném systému založeno pouze odvolání, kdežto dovolání bylo vystavěno na revizním opravném systému.⁸

V c.ř.s. platila stejně jako v Josefínském soudním řádu zásada o nepřipustnosti novot v civilním odvolacím řízení, tato zásada však nebyla absolutní a existovaly z ní výjimky. Uplatnění novot nebylo přípustné k doličení skutkového stavu zjištěného soudem první instance, což plynulo z přezkumné činnosti soudu, která spočívá v tom, že se soud zabývá otázkou, zda rozsudek soudu prvního stupně odpovídá procesnímu či hmotnému právu a vychází přitom ze skutkového stavu zjištěného soudem první stolice.⁹ Úprava principu neúplné apelace se nacházela v § 482 II c.ř.s., který stanovil, že: „*Skutkové okolnosti a*

³ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974, s. 40 – 41.

⁴ Tento předpis uváděl zákon č. 111/1895 ř. z., jurisdikční norma.

⁵ Tento předpis uváděl zákon č. 79/1896 ř. z., exekuční řád.

⁶ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974, s. 43 – 44.

⁷ STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 2003, s. 27.

⁸ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974, s. 50.

⁹ HORA, Václav. *Učebnice civilního práva procesního*. 1. vydání. Praha: VŠEHRD, 1947, s. 452 – 457.

*důkazy, které podle obsahu procesních spisů prvního soudce a skutkové podstaty rozsudku nebyly uvedeny ve stolici první, smějí stranami v odvolacím řízení býti předneseny toliko, aby byly dokázány nebo vyvráceny uplatňované důvody odvolací; (...).*¹⁰ Výjimku ze zákazu novot tvořily takové skutečnosti a důkazy, které sloužily k dokázání či vyvrácení uplatňovaných odvolacích důvodů, a které byly dříve odpůrci oznámeny odvolacím spisem nebo přípravným podáním, šlo-li o nové skutečnosti a důkazy uplatňované odvolatelem (§ 482 II věta druhá c.ř.s.), a jestliže byly novoty uplatňovány odpůrcem, musely být uvedeny do čtrnácti dnů poté, co obdržel odvolací spis (§ 468 II c.ř.s.).¹¹ Novoty však nebylo možné uplatňovat k dokázání či vyvrácení kteréhokoli odvolacího důvodu, nýbrž jen toho odvolacího důvodu, kdy v rámci uvádění nových skutečností a důkazů nedocházelo k zasahování do zjištěného skutkového stavu věci. Zákaz novot byl prolomen také tehdy, jestliže strany změnilly své stanovisko v dané věci a podnikly určitý dispoziční úkon, např. došlo k uznání nároku nebo vzdání se nároku, na jehož základě odvolací soud nepřezkoumává rozsudek soudu prvního stupně.¹²

Zmínku zasluhuje také císařský patent č. 208/1854 ř. z., kterým se zavádí nový zákon o soudním řízení v nesporných právních věcech přijatý dne 9. srpna 1854. Tento císařský patent nazývaný nesporný patent upravoval kromě konkrétních druhů nesporných řízení také jejich hmotněprávní stránku.¹³ Stranám bylo umožněno, aby v opravných prostředcích, kterými byly rozklad a stížnost neboli rekurs, uváděly nové okolnosti a průvody, čímž byl v § 10 zakotven princip úplné apelace pro nesporné soudnictví. Zmíněné opravné prostředky se lišily v devolutivním účinku. Soud prvního stupně mohl na jejich základě změnit své dřívější rozhodnutí, pokud však jeho vydáním jiná osoba nenabyla právo. Pokud soud prvního stupně nezměnil své dřívější rozhodnutí z toho důvodu, že změnu učinit nechtěl nebo nemohl, protože prvostupňovým rozhodnutím již nabyta právo jiná osoba, docházelo na základě rekursu k devolutivnímu účinku a o opravném prostředku tak rozhodoval soud vyššího stupně. Šlo-li o rozklad, soud první instance odkázal na své již dříve vydané rozhodnutí (§ 9 císařského patentu č. 208/1854 ř. z.).

C.ř.s. a císařský patent č. 208/1854 ř. z. se spolu s ostatními předpisy rakouského právního řádu uplatňovaly po vzniku Československa na území České republiky, a to na

¹⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Právní úprava civilního řízení (Historie a současnost). I. část.* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 139.

¹¹ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení.* 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 35.

¹² HORA, Václav. *Učebnice civilního práva procesního.* 1. vydání. Praha: VŠEHRD, 1947, s. 456 – 457.

¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Sněmovní tisk 931/0.

základě zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, jímž došlo k recepci rakouských právních předpisů do českého právního řádu. Slovensko převzalo na základě recepčního zákona uherský právní řád z důvodu dualismu, který se na území Československa v době jeho vzniku uplatňoval.¹⁴

1.3 Pojetí apelačního opravného systému ve 20. století

Na počátku 30. let 20. století se Národní shromáždění Československé republiky usneslo na přijetí zákona č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného. Formou rozhodnutí v nesporných řízeních, a to jak o procesních otázkách, tak o meritů věci, bylo usnesení.¹⁵ Proti usnesení byl přípustný rekurs (§ 35 z. č. 100/1931 Sb.) a dovolací rekurs (§ 46 z. č. 100/1931 Sb.), jako řádný opravný prostředek. Uplatňovala se apelace úplná, neboť dle § 40 jmenovaného zákona mohly být v rekursu uváděny nové skutečnosti a průvody. V období do 31. prosince 1950 tedy bylo sporné řízení upraveno samostatně od nesporného, kdy kodexem upravujícím sporné řízení byl c.ř.s. z roku 1895 a předpisy upravujícími nesporné řízení byly nesporný patent a zákon č. 100/1931 Sb., který souhrnně zakotvoval procesní pravidla pro nesporná řízení.¹⁶

Přijetím zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví inspirovaného především sovětskou úpravou došlo k velké změně v oblasti civilního procesu. Zejména bylo zavedeno rozhodování věcí senátem s převažujícím obsazením soudců z lidu a právní úprava se uchýlila k zásadě materiální pravdy.¹⁷ Dále došlo k zavedení dvouступňové namísto tříступňové soudní soustavy, a to z důvodu hospodárnosti řízení.¹⁸ Převratnou změnou byl také přechod k principu úplné apelace, který pro strany řízení znamenal možnost v řízení před odvolacím soudem uplatňovat skutkové okolnosti a důkazy neuplatněné před soudem prvního stupně (§ 47 odst. 2 z. č. 319/1948 Sb.), nové skutečnosti a důkazy mohly být uplatňovány také v rámci rekursu (§ 48 z. č. 319/1948 Sb.).

Na zákon o zlidovění soudnictví bylo o dva roky později navázáno vypracováním zákona č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních, který taktéž vycházel ze

¹⁴ ŠTAJGR, František a kol. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1964, s. 14.

¹⁵ WINTEROVÁ, Alena. K opravným prostředkům v civilním procesu. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu. Sborník statí*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 61 – 62.

¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Sněmovní tisk 931/0.

¹⁷ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974, s. 59 – 60.

¹⁸ ŠTAJGR, František a kol. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1964, s. 239.

sovětské právní úpravy. Nový občanský soudní řád v sobě zahrnoval právní úpravu řízení nalézacího, a to jak sporného, tak nesporného, dále řízení exekučního a konkursního. Zákon č. 142/1950 Sb. rozeznával řádné a mimořádné opravné prostředky. Mezi řádné opravné prostředky se řadily odvolání a stížnost, které podléhaly principu úplné apelace.¹⁹ Podstata stížnosti ve sporném řízení byla stejná jako podstata rekursu dle c.ř.s., oba opravné prostředky směřovaly proti usnesení, jež bylo nemeritorním rozhodnutím.²⁰

V 60. letech 20. století po vydání tzv. socialistické ústavy se vyskytla potřeba vydání nového procesního předpisu v oblasti civilního práva, který měl být jednodušší než občanský soudní řád z roku 1950. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen o.s.ř.), jenž byl účinný od 1. dubna 1964 upravoval zároveň řízení nalézací sporné a nesporné. Tento zákon přinesl významnou změnu v oblasti opravných prostředků, neboť jako jediný řádný opravný prostředek upravoval odvolání, kdežto stížnost zakotvená v občanském soudním řádu z roku 1950 nebyla zachována.²¹ Dle § 205 odst. 2 o.s.ř. tehdejšího znění bylo odvolací řízení založeno na principu úplné apelace, stejně jak tomu bylo ve dvou předcházejících právních předpisech. Výjimkou byly námitky proti směnečnému a šekovému platebnímu rozkazu, které musely být uplatněny v zákonem stanovené třídní lhůtě od doručení platebního rozkazu, k později uvedeným námitkám se nepřihlíželo. Stejná výjimka byla uzákoněna v občanském soudním řádu z roku 1950.²²

1.4 Velká novela občanského soudního řádu

Po pádu komunistického režimu v roce 1989 vyvstala potřeba změny pojetí občanského soudního řízení a rekonstrukce civilního procesu. Ta však nebyla možná ihned, proto docházelo k pouhému vydávání četných novel o.s.ř. Mezi ty nejvýznamnější patřila zejména tzv. velká novela, kterou byl zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb.,

¹⁹ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974, s. 60 – 66.

²⁰ WINTEROVÁ, Alena. K opravným prostředkům v civilním procesu. In LAVICKÝ, Petr (ed.). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu. Sborník statí*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 61.

²¹ FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974, s. 67 – 71.

²² HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 37 - 39.

občanský soudní řád, a zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, tzv. souhrnná novela.²³

Velká novela měla za cíl vrátit civilnímu procesu takovou podobu, jak tomu bylo před rokem 1950 a zejména v oblasti opravných prostředků se nechala inspirovat c.ř.s. z roku 1895.²⁴ Velkou novelou o.s.ř. účinnou od 1. ledna 2001 došlo k opětovnému zavedení zásady koncentrace²⁵ a s ní spjatým principem neúplné apelace. Novela dále zakotvila poučovací povinnost v § 119a o.s.ř., což pramenilo ze zavedení zákazu novot, jejímž cílem bylo, aby soud poskytl účastníkům dostatečné poučení o tom, že mají poslední možnost uvést skutečnosti a označit důkazy před vyhlášením rozhodnutí soudu prvního stupně a že tuto možnost již nebudou mít v odvolacím řízení, pokud se nebude jednat o výjimku prolamující princip neúplné apelace.²⁶ V souvislosti se zavedením zákazu novot bylo do o.s.ř. zakomponováno ustanovení, které v taxativně stanovených případech prolamovalo neúplnou apelaci. Výjimky z principu neúplné apelace tak představovaly možnost uvádět v řízení před odvolacím soudem nové skutečnosti nebo důkazy neuplatněné před soudem prvního stupně jako odvolací důvod [§ 205a odst. 1 písm. a) – e) o.s.ř. v tehdejší znění]. Dalším novelou zavedeným ustanovením souvisejícím s apelačním opravným systémem byl § 211a o.s.ř., který upravoval možnost uplatňování novot účastníky rozdílnými od osoby odvolatele.

Změny, které přinesl zákon č. 30/2000 Sb. byly velmi rozsáhlé a významné, k tomu A. Macková ve svém článku z roku 2000 uvedla: „*Spíše než novela je však namístě označení rekodifikace civilního procesu, neboť vnesené změny jsou svou povahou koncepční a kvalitativní (přináší instituty zcela nové, jiné zásadně mění). Právě pro úpravu opravných prostředků platí řečené beze zbytku. Systém opravných prostředků se po novelizaci stává systémem koncepčně odlišným od systému předchozího, zásadně se mění i jednotlivé opravné prostředky.*“²⁷ Znovuzavedení principu neúplné apelace sloužícího především ke zrychlení civilního soudního řízení lze považovat za nejvýznamnější změnu, kterou přinesla velká novela. Úplná apelace zakotvená před přijetím zákona č. 30/2000 Sb. však zůstala částečně

²³ Tamtéž.

²⁴ MACKOVÁ, Alena. Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 8, s. 24 – 25.

²⁵ Zákonná koncentrace, která byla stanovena v § 118b o.s.ř., se týkala řízení, u kterých společenský zájem vyžadoval rychlé rozhodnutí ve věci. Soudcovská koncentrace byla zakotvena v § 118c o.s.ř., dle které mohl soudce za zákonem stanovených podmínek vyhlásit „stopstav“ pro uvádění nových skutečností a důkazů. Viz HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 41.

²⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Sněmovní tisk 257/0.

²⁷ MACKOVÁ, Alena. Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 8, s. 24.

zachována, pokud šlo o řízení uvedená v § 120 odst. 2 o.s.ř., dále pokud se jednalo o řízení o odvolání proti usnesení nemeritorní povahy a řízení o odvolání proti výroku o náhradě nákladů řízení v rámci platebního, směnečného a šekového platebního rozkazu, dalším případem bylo zachování možnosti uvádět nové skutečnosti a důkazy v odvolání ve věcech výkonu rozhodnutí dle § 254 odst. 4 o.s.ř.²⁸

Výjimky z principu neúplné apelace tak, jak je známe dnes, jsou účinné od 1. dubna 2005. V období od 1. ledna 2001 do 31. března 2005 existovalo 5 taxativně stanovených důvodů prolamujících princip neúplné apelace ve sporných řízeních a od 1. dubna 2005 se k nim připojil důvod šestý, kterým je situace, kdy odvolatel neměl úspěch ve věci projednávané soudem prvního stupně a nebyl řádně poučen dle § 118a odst. 1 - 3 o. s. ř., ostatní důvody zůstaly zachovány.²⁹

Další významnou novelou o.s.ř. je tzv. souhrnná novela účinná od 1. července 2009, která se projevila v zosvětlení zásady koncentrace, na vývoj principu neúplné apelace však vliv neměla. O současném pojetí apelačního opravného systému, jež nastolila účinná právní úprava, bude pojednáváno v nadcházející kapitole.

²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Sněmovní tisk 257/0.

²⁹ Změna provedena zákonem č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

2 Apelační opravný systém v současné právní úpravě

Civilní odvolací řízení je dle současné právní úpravy ovládáno apelačním opravným systémem, v jehož rámci je rozlišován princip úplné a neúplné apelace. Vedle apelačního opravného systému dále rozlišujeme opravný systém revizní a kasační. Apelační opravný systém umožňuje, aby rozhodnutí soudu prvního stupně bylo na základě podaného odvolání přezkoumáno po stránce skutkové i po stránce právní a odvolací soud může rozhodnout tak, že prvostupňové rozhodnutí potvrzuje, mění nebo ruší.³⁰ Uplatnění tohoto opravného systému v civilním odvolacím řízení znamená pro odvolací soud nevázanost skutkovými zjištěními a skutkovými závěry prvoinstančního soudu a možnost samostatného dokazování ve věci samé.³¹ Zda se uplatňuje princip apelace úplné či neúplné, závisí na druhu nalézacího řízení.

2.1 Neúplná apelace dle o.s.ř.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů upravuje od 1. ledna 2014 pouze nalézací řízení sporné, ostatní řízení vykazující jakoukoli odlišnost od řízení sporného, která byla do tohoto okamžiku upravena taktéž v o.s.ř., byla přesunuta do zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen z.z.ř.).

Odvolání proti rozhodnutím meritorní povahy, tedy rozsudkům a usnesením ve věci samé vydaných v rámci nalézacího řízení sporného podléhají principu neúplné apelace³², který znovunastolila velká novela. Princip neúplné apelace spočívá v nemožnosti účastníků řízení uplatňovat před odvolacím soudem nové skutečnosti a důkazy. Podstatu tohoto principu vystihuje NS ČR ve svém odůvodnění rozsudku a neúplnou apelaci popisuje následovně: „*Systém neúplné apelace má za cíl zvýšit odpovědnost účastníků řízení (tím, že je vede k tomu, aby všechny rozhodné skutečnosti a potřebné důkazy uplatnili již před soudem prvního stupně a neponechávali si je až na odvolací řízení) a ve svých důsledcích zrychlit projednávání sporu a zamezit účelovému jednání účastníků se záměrem prodlužovat soudní*

³⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 364.

³¹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1638.

³² Na Slovensku je odvolání ve sporných řízeních taktéž vystavěno na neúplné apelaci (tzv. čiastočný apelačný systém). Viz FICOVÁ, Svetlana. In FICOVÁ, Svetlana, ŠTEVČEK, Marek a kol. *Občianske súdne konanie*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 356; s. 371.

řízení a oddalovat konečné rozhodnutí soudu.“³³ Aby takto nastavená pravidla spočívající v nemožnosti uplatňování novot nebyla příliš přísná, existují zákonem taxativně stanovené výjimky prolamující neúplnou apelaci, jež budou podrobně analyzovány v nadcházející kapitole. Jelikož princip neúplné apelace záleží v nemožnosti uplatňovat u odvolacího soudu nové skutečnosti a důkazy, tzv. nova, je proto důležité vymežit, co je za nové skutečnosti a důkazy považováno.

2.1.1 Nové skutečnosti

Novými skutečnostmi se rozumí takové skutečnosti, které účastník neuplatnil v prvoinstančním řízení nebo které nevyšly v průběhu takového řízení jinak najevo. Pokud účastník určitou skutečnost před soudem prvního stupně uplatnil, avšak pouze marginálně a poté na této skutečnosti založí svou argumentaci v odvolání, jedná se o skutečnost nikoli zcela novou. Takovou skutečnost je však potřeba považovat za novum, jestliže by jejím uplatněním v odvolacím řízení došlo k dotčení skutkového základu věci, tak jak jej zjistil soud první instance.³⁴ Další případ, který je potřeba vyjasnit z pohledu novosti skutečností, je otázka uplatnění skutečností po zkoncentrování řízení. Jestliže k účastníkem tvrzené skutečnosti nebylo soudem prvního stupně přihlédnuto z toho důvodu, že nastala koncentrace řízení, tato skutečnost již není pro soud nová a nemůže být uplatněna jako novum v odvolacím řízení.³⁵ Odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. f) o.s.ř. ve spojení s § 205a o.s.ř. tedy v tomto případě nepřipadá v úvahu.

Otázka, zda se námitka promlčení, jež nebyla vznesena v řízení před soudem prvního stupně, považuje za novou skutečnost a zda je možné ji vznést v systému neúplné apelace až v odvolacím řízení, byla velmi diskutována.³⁶ Tato problematika je rozsáhle řešena

³³ Rozsudek NS ČR ze dne 27. května 2008, sp. zn. 32 Cdo 4291/2007.

³⁴ ŠÍMA, Alexander. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 632.

³⁵ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1639.

³⁶ Např. L. Derka ve svém článku uvádí, že dlužník má námitku promlčení vznést již před soudem prvního stupně. Jestliže tak neučiní, odvolací soud k této námitce nemůže přihlížet, neboť se dle jeho názoru jedná o uplatnění nové skutečnosti, která nesmí být v odvolacím řízení ovládaným principem neúplné apelace uplatněna, jelikož nespadá pod výjimky uvedené v § 205a o.s.ř. Viz DERKA, Ladislav. Námitka promlčení vznesená v odvolacím řízení. *Soudní rozhledy*, 2003, roč. 9, č. 2, s. 67 – 68.

Taktéž P. Vrcha se ztotožňuje s názorem, že námitku promlčení nelze vznést v odvolacím řízení, a to z toho důvodu, že je uplatnění této námítky spojeno se skutkovými tvrzeními a dokazováním skutkových tvrzení, že došlo k promlčení, a uvádí myšlenku, že je námitku promlčení potřeba chápat jako nově tvrzenou skutečnost. Viz VRCHA, Pavel. K otázce, zda lze po novele OSŘ č. 30/2000 Sb. vznést námitku promlčení i v odvolacím řízení. *Soudní rozhledy*, 2004, roč. 10, č. 5, s. 167 – 168.

judikaturou NS ČR, který se uchýlil k názoru, že námitku promlčení lze vznést kdykoli v průběhu řízení, dokud není pravomocně skončeno, neboť právo vznést námitku promlčení není koncentrováno do žádného určitého stádia řízení. Tato námitka se dle NS ČR nepovažuje za uplatnění nových skutečností ve smyslu § 119a, § 205a a § 211a o.s.ř., jelikož námitkou promlčení dlužník uplatňuje pouze své právo dovolat se promlčení a pouhým vznesením námitky neuplatňuje nové skutečnosti či důkazy. Soud se jí však může zabývat pouze v tom případě, jestliže skutečnosti, které odůvodňují promlčení práva, byly zjištěny již soudem prvního stupně.³⁷ Ztotožňuji se s názorem NS ČR v tom směru, že námitku promlčení je možné vznést v rámci odvolacího řízení, v praxi to však shledávám poněkud problematickým a nereálným. Nereálnost spatřuji především v tom, že dlužník uplatňující námitku promlčení až v odvolacím řízení musí uvést skutková tvrzení a důkazy prokazující, že k promlčení práva došlo již v řízení před soudem prvního stupně, jestliže však neměl v úmyslu promlčení namítnout v prvoinstančním řízení, neměl ani důvod uvádět skutková tvrzení a důkazy nasvědčující tomu, že k promlčení došlo.

2.1.2 Nové důkazy

Novými důkazy se rozumí takové důkazy, které žádný účastník nenavrhnul k provedení v řízení před soudem prvního stupně a dále ty, které soud první instance neprovedl z vlastní iniciativy dle § 120 odst. 2 o.s.ř.³⁸ Aby byl důkaz považován za navržený v řízení před soudem prvního stupně, musí být označen dostatečně určitě, tzn. tak, aby nemohlo dojít k jeho záměně s důkazem jiným. Pokud tedy účastník ve svém návrhu na provedení důkazu v řízení před soudem prvního stupně označí důkaz příliš vágně, neboť jej lze zaměnit s důkazem jiným, a označí-li takový důkaz znovu v řízení před soudem odvolacím, je takovýto důkaz považován za novotu.³⁹ Výše zmíněné o uplatnění skutečností poté, co nastala koncentrace řízení, platí také pro navržené důkazy. Pokud tedy účastník navrhnul provedení důkazu po zkoncentrování řízení, v důsledku čehož nebylo k důkazu soudem přihlédnuto, není tento

³⁷ Viz rozsudek NS ČR ze dne 29. října 2003, sp. zn. 32 Odo 879/2002, rozsudek NS ČR ze dne 27. března 2008, sp. zn. 29 Odo 100/2006, rozsudek NS ČR ze dne 13. srpna 2009, sp. zn. 28 Cdo 2645/2009.

³⁸ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1639.

³⁹ IŠTVÁNEK, František. In DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 1090.

důkaz v odvolacím řízení novotou a nemůže být před soudem druhé instance uplatněn prostřednictvím odvolacího důvodu dle § 205 odst. 2 písm. f) o.s.ř. ve spojení s § 205a o.s.ř.⁴⁰

Jestliže účastník v prvostupňovém řízení důkaz sice navrhl, ale posléze jeho provedení soudem nevyžadoval, má se za to, že byl takový důkaz již uplatněn a v odvolacím řízení tedy nejde o důkaz nový. Jinak je tomu tehdy, pokud účastník odvolá důkaz, jehož provedení dříve navrhnul, v takovém případě se důkaz nemá za uplatněný v řízení před soudem prvního stupně.⁴¹ Problematiku odvolání důkazu a „netrvání“ na provedení důkazu řešil NS ČR. Ve své judikatuře stanovuje názor, že účastník řízení může účinně odvolat svůj návrh na provedení důkazu dle § 41a odst. 4 o.s.ř., tzn. tehdy, jestliže odvolání návrhu na provedení důkazu dojde soudu nejpozději s návrhem na provedení důkazu. Jestliže však k účinnému odvolání návrhu na provedení důkazu dle § 41a odst. 4 o.s.ř. nedojde, není relevantní, že účastník řízení soudu později sdělí, že provedení důkazu nenavrhuje, nečiní či že na provedení důkazu netrvá, a pokud chce tento důkaz znovu uplatnit v řízení před soudem odvolacím, nejedná se o důkaz nový ve smyslu § 205a o.s.ř.⁴² S tímto náhledem na novost důkazů v odvolacím řízení se plně ztotožňuje ÚS ČR.⁴³

2.2 Úplná apelace v o.s.ř.

I když je odvolací řízení ve sporných věcech upravených v o.s.ř. obecně ovládáno principem neúplné apelace, přesto se v rámci o.s.ř. uplatňuje v určitých případech apelace úplná. Jedná se o odvolání proti nemeritorním rozhodnutím, odvolání proti rozsudkům pro zmeškání a rozsudkům pro uznání a odvolání proti rozhodnutím, která byla vydána v řízení o výkon rozhodnutí.⁴⁴

Uplatnění úplné apelace v odvolacím řízení, jehož předmětem je přezkum rozhodnutí nemeritorní povahy, vyplývá a contrario z § 205a o.s.ř., který zakotvuje výjimky z nemožnosti uplatňování nových skutečností a důkazů v odvolání pouze pro rozsudky a usnesení ve věci samé.

⁴⁰ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1639 – 1640.

⁴¹ ŠÍMA, Alexander. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 633.

⁴² Rozsudek NS ČR ze dne 26. listopadu 2002, sp. zn. 21 Cdo 426/2002.

⁴³ Usnesení ÚS ČR ze dne 5. října 2004, sp. zn. II. ÚS 342/04.

⁴⁴ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1638.

Dalším případem, kdy zůstal zachován princip úplné apelace po účinnosti velké novely zavádějící apelaci neúplnou, bylo odvolání proti rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání. V odvolání proti těmto rozsudkům se neuplatňuje klasicky kterýkoli z odvolacích důvodů dle § 205 odst. 2 o.s.ř., ale speciálně se pro ně užije § 205b o.s.ř. V § 205b o.s.ř. jsou odvolací důvody omezeny, a to tak, že odvolacím důvodem mohou být jen vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř. a skutečnosti a důkazy, kterými má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání či rozsudku pro zmeškání. Odvolací soud může napadený rozsudek pro zmeškání přezkoumat i tehdy, jestliže odvolání obsahuje odvolací důvod, který dle § 205b o.s.ř. není přípustný. Tento přezkum soud druhé instance provede ovšem pouze v mezích důvodů obsažených v § 205b o.s.ř.⁴⁵ Uvedené lze analogicky použít také na odvolání proti rozsudku pro uznání.

V odvolání proti rozhodnutí ve věcech výkonu rozhodnutí se uplatňuje také princip úplné apelace, ten však není absolutní, a to z toho důvodu, že soud nemůže k novým skutečnostem a důkazům přihlídnout ze své iniciativy, nýbrž jen tehdy, jestliže se jich účastník řízení výslovně dovolává⁴⁶, na rozdíl od absolutního pojetí principu úplné apelace, který se uplatňuje v nesporných řízeních, kdy odvolací soud přihlédne k novotám i tehdy, neuvedl-li je účastník řízení sám. Úplná apelace se uplatňuje z toho důvodu, že je valná většina rozhodnutí ve věcech výkonu rozhodnutí vydávána bez nařízení jednání a co se týče nařízení výkonu rozhodnutí, povinný nemá možnost bránit se před vydáním usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, jeho obrana je koncentrována až do řízení odvolacího.⁴⁷

Pokud jde o již zmíněné odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, § 254 odst. 5 o.s.ř. stanovuje, že proti tomuto usnesení mohou být namítány jen ty skutečnosti, které jsou pro nařízení výkonu rozhodnutí rozhodné, k ostatním skutečnostem soud nepřihlédne.⁴⁸ Soud však přihlíží ke skutečnostem, které jsou odvolacím důvodem dle § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř., a to vždy ze své úřední povinnosti, i tehdy neuplatnil-li je účastník řízení.⁴⁹ V případě odvolání proti usnesení o zamítnutí návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí z § 254 odst. 5

⁴⁵ Usnesení NS ČR ze dne 29. dubna 2014, sp. zn. 33 Cdo 2979/2013.

⁴⁶ SMOLÍK, Petr. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 845.

⁴⁷ MÁDR, Jaroslav. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha V. § 251 – 376 občanského soudního řádu*. 1. vydání. Praha: HBT, 2014, s. 33.

⁴⁸ O nezbytnosti uvedení skutečností rozhodných pro nařízení výkonu rozhodnutí v odvolání soud poskytuje účastníkům řízení poučení dle § 254 odst. 4 o.s.ř. v tom směru, že neuvedou-li žádné rozhodné skutečnosti, odvolání bude odmítnuto.

⁴⁹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2096.

Shodně SMOLÍK, Petr. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 845.

o.s.ř. a contrario vyplývá, že v odvolání nemusí být uvedeny pouze skutečnosti, ať už nové či nikoli, rozhodné pro nařízení výkonu rozhodnutí. I když účastník uvede pouze skutečnosti jiné než ty rozhodné pro nařízení výkonu rozhodnutí, soud odvolání neodmítne a přezkoumá rozhodnutí soudu prvního stupně i z důvodů, které nebyly v odvolání uplatněny. Shodně danou problematiku interpretuje P. Smolík v komentáři k o.s.ř., který uvádí, že v odvolání proti usnesení o zamítnutí návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí může odvolací soud přihlídnout také k důvodům, které odvolatel neuplatnil.⁵⁰

Naproti tomu L. Drápal taktéž v komentáři k o.s.ř. uvádí, že odvolacím důvodem proti usnesení o zamítnutí návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí mohou být pouze skutečnosti rozhodné pro nařízení výkonu rozhodnutí, stejně jako je tomu v odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, neboť to vyplývá z povahy věci.⁵¹

Rozdílnou potřebu uvádění rozhodných skutečností v odvolání proti těmto usnesením spatřuji především v tom, že soud příslušný k nařízení a provedení výkonu rozhodnutí má v obou případech kontakt s účastníkem, který je v postavení oprávněného, v obou případech tedy vychází z návrhu oprávněného, v němž tento účastník měl možnost tvrdit rozhodné skutečnosti pro nařízení výkonu rozhodnutí. Soud pak usnesením tento návrh zamítne nebo nařídí výkon rozhodnutí. V případě zamítnutí návrhu se může oprávněný bránit odvoláním, v němž pokud nejsou uvedeny rozhodné skutečnosti, odvolací soud může správnost rozhodnutí soudu prvního stupně přezkoumat na základě rozhodných skutečností uvedených již v návrhu na výkon rozhodnutí, které si může posoudit jinak, než soud první instance. Z logiky věci je zřejmé, že v odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí je nezbytné, aby byly namítány skutečnosti rozhodné pro nařízení výkonu rozhodnutí, neboť odvolání proti tomuto usnesení podává povinný, pro kterého, jak již bylo uvedeno výše, je obrana koncentrována až do odvolacího řízení. V řízení ve věci výkonu rozhodnutí před soudem prvního stupně povinný nemá šanci uplatnit jakékoli skutečnosti či důkazy, proto je potřeba, aby v odvolání uvedl skutečnosti rozhodné pro nařízení výkonu rozhodnutí. S názorem L. Drápala se z uvedených důvodů neztotožňuji.

⁵⁰ SMOLÍK, Petr. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 845.

⁵¹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2096.

Co se týče dvojité úpravy možnosti uvádění novot v odvolacím řízení (§ 254 odst. 5 o.s.ř. a § 254 odst. 6 o.s.ř.), jde pouze o legislativní chybu, ke které došlo přijetím souhrnné novely.⁵²

2.3 Apelační opravný systém dle z.z.ř.

V zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, účinném od 1. ledna 2014 jsou upravena veškerá řízení, která se jakýmkoli způsobem odlišují od sporných řízení zakotvených v o.s.ř. Zákon upravující zvláštní řízení je obecně vystavěn na odlišných zásadách oproti spornému soudnictví⁵³, najdou se zde ale také výjimky, kdy je konkrétní zvláštní řízení ovládáno zásadou, jež je typická pro sporné řízení. Dle § 1 odst. 2 a 3 je z.z.ř. speciální právní úpravou k o.s.ř., tzn., že se o.s.ř. subsidiárně použije tehdy, pokud z.z.ř. určitou věc neupravuje, a dále se o.s.ř. použije vedle z.z.ř. tehdy, pokud jsou pro daný institut v z.z.ř. stanoveny určité výjimky a odlišnosti typické pro zvláštní řízení, komplexní úprava institutu je však zakotvena v o.s.ř.⁵⁴

Řečené platí také o odvolacím řízení. Odvolací řízení je komplexně upraveno v § 201 an. o.s.ř., některá pravidla jsou však odlišně upravena v § 28 z.z.ř. V § 28 odst. 1 z.z.ř. je zakotven princip úplné apelace v odvolacím řízení, tzn., že mohou být účastníky uplatňovány nové skutečnosti a důkazy bez omezení, odvolací soud k novotám přihlédně dokonce i tehdy, pokud nebyly žádným z účastníků uplatněny. Úplná apelace však neplatí pro veškerá řízení upravená v z.z.ř., jsou zde tedy výjimky, kdy se uplatní princip neúplné apelace a stejně jako ve sporných řízeních je možné uvádět nové skutečnosti a důkazy pouze za podmínek stanovených v § 205a o.s.ř. a § 211a o.s.ř. Těmito výjimkami, v nichž se uplatňuje neúplná apelace jsou tzv. jiná řízení (hlava IV. z.z.ř.), řízení o neplatnost manželství a řízení o rozvod manželství.⁵⁵

Pokud jde o neplatnost manželství, neuplatňuje se princip neúplné apelace ve všech řízeních o neplatnost, ale pouze v těch, kdy je manželství neplatné z důvodu jeho uzavření pod nátlakem spočívajícím v užití násilí nebo výhrůžkami násilí nebo z důvodu omylu o

⁵² MÁDR, Jaroslav. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha V. § 251 – 376 občanského soudního řádu*. 1. vydání. Praha: HBT, 2014, s. 33.

⁵³ Zásadami ovládajícími řízení upravená v z.z.ř. jsou zejména zásada vyšetřovací, zásada oficiality či princip úplné apelace.

⁵⁴ LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 2.

⁵⁵ LAVICKÝ, Petr. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 88 – 91.

totožnosti snoubence či o povaze sňatečného právního jednání. Takovéto řízení je možné zahájit pouze na návrh manžela, vůči kterému nátlak směřoval nebo který jednal v omylu. Uplatňuje se zde zásada projednací, a i když soud nemůže konat přípravné řízení, použije se zákonná koncentrace ke skončení prvního jednání dle § 118b o.s.ř.⁵⁶ Princip neúplné apelace se vztahuje pouze ke skutečnostem a důkazům, které se týkají uskutečněného nátlaku či omylu, v jehož důsledku bylo manželství uzavřeno, a může být prolomen pouze za splnění zákonných podmínek stanovených v § 205a o.s.ř. a § 211a o.s.ř. Pokud má být manželství prohlášeno za neplatné z jiného důvodu, uplatní se pro odvolací řízení apelace úplná.⁵⁷ Jak vyplývá z § 397 z.z.ř., vztahuje se neúplná apelace taktéž na řízení o rozvod manželství. Novoty mohou být uváděny pouze za splnění zákonem stanovených podmínek uvedených v § 205a o.s.ř. a § 211a o.s.ř. nebo tehdy, týkají-li se tyto nové skutečnosti a důkazy zájmů nezletilých, pro které nemůže být manželství rozvedeno, přestože je rozvráceno.

2.4 Souvislost neúplné apelace s jinými zásadami

Princip neúplné apelace nelze chápat odděleně, nýbrž v souvislosti s jinými zásadami, ať už zásadami organizace soudnictví či odvětvovými zásadami civilního procesu, kterých se nějakým způsobem dotýká. Jsou jimi především zásada rovnosti, zásada rychlosti a hospodárnosti řízení, zásada projednací, zásada formální pravdy či zásada koncentrace řízení.

Zásada rovnosti je zakotvena jak na úrovni ústavní (čl. 96 Ústavy, čl. 37 LZPS), tak v rovině zákonné, a to konkrétně v § 18 o.s.ř.⁵⁸ Na základě tohoto principu mají účastníci civilního řízení rovné postavení a soud je povinen všem účastníkům řízení zajistit stejné možnosti uplatňování jejich práv (§ 18 o.s.ř.). Princip rovnosti je naplňován dílčími prostředky. Jsou jimi například právo účastníka jednat v mateřštině, osvobození od soudních poplatků dle § 138 o.s.ř. či ustanovení zástupce dle § 30 o.s.ř.⁵⁹ Dalším prostředkem, který slouží k naplňování principu rovnosti je poučovací povinnost soudu, která se dělí na obecnou, zakotvenou v § 5 o.s.ř., a zvláštní, kterou je např. poučení o možnosti vydání rozsudku pro uznání na základě nevyjádření se ke kvalifikované výzvě dle § 114b o.s.ř. či nedostavení se

⁵⁶ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 714 – 715.

⁵⁷ KORNEL, Martin. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 659 – 660.

⁵⁸ WINTEROVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: Řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 67.

⁵⁹ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 20 – 21.

k přípravnému jednání dle § 114c o.s.ř. Ve vztahu k neúplné apelaci se zásada rovnosti prostřednictvím zvláštní poučovací povinnosti uplatňuje v § 119a o.s.ř. a § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. Nepoučení účastníků soudem dle těchto dvou ustanovení znamená důvod, jenž prolamuje princip neúplné apelace a na jehož základě mohou účastníci řízení do sporu vnášet nové skutečnosti a důkazy.

Na úrovni ústavní (čl. 38 odst. 2 LZPS) i zákonné je stejně jako zásada rovnosti upravena zásada rychlosti řízení. Zásadu rychlosti zakotvuje také Evropská úmluva, a to konkrétně v čl. 6, který stanovuje právo každého, aby jeho věc byla projednána soudem v přiměřené lhůtě. Zákonnou úpravu v rámci civilního procesu najdeme především v § 6 o.s.ř., dle kterého má být ochrana práv rychlá a účinná, a v § 100 o.s.ř., jenž soudu ukládá, aby věc co nejrychleji projednal a rozhodnul ji. Rychlost soudního řízení se kromě jiného odvíjí od toho, do jaké míry jsou účastníci součinní ve vztahu k soudu.⁶⁰ K urychlení řízení může sloužit již výše zmíněné vydání rozsudku pro uznání či rozsudku pro zmeškání, jestliže účastníci nejsou v procesu dostatečně aktivní. K jednoznačnému zrychlení soudního řízení slouží také princip neúplné apelace, neboť si účastníci nemohou schovávat rozhodné skutečnosti a důkazy až do odvolacího řízení a svévolně tak prodlužovat celý proces. Účastníci jsou limitováni v možnosti uvádět novoty v odvolacím řízení a jsou tak nuceni vyvíjet aktivitu v řízení před soudem první instance pod sankcí neúspěchu ve sporu.

Se zásadou rychlosti řízení úzce souvisí také zásada hospodárnosti či procesní ekonomie, a to z toho důvodu, že delší trvání procesu znamená také vyšší náklady řízení.⁶¹ Na základě výše uvedeného tedy můžeme vyvodit, že princip neúplné apelace přispívající k odstranění zdlouhavosti sporu slouží k naplňování zásady hospodárnosti.

O zásadě projednací jakožto zásadě odvětvové lze také říci, že do jisté míry souvisí s principem neúplné apelace. Zásada projednací spočívá v odpovědnosti účastníků řízení za zjištění skutkového stavu věci, tzn., že účastníci mají jak povinnost tvrzení a povinnost důkazní, tak břemeno tvrzení a břemeno důkazní.⁶² Souvislost této zásady a neúplné apelace shledávám v možnosti uplatnění výjimek tento princip prolamující uvedených v § 205a o.s.ř. Novoty v odvolání však musí uplatnit účastníci řízení sami, soud k nim ex officio nepřihlédne, na rozdíl od řízení upravených v z.z.ř., která obecně ovládá princip úplné apelace a zásada vyšetřovací.

⁶⁰ WINTEROVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: Řízení nalézací.* 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 67.

⁶¹ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 26 – 27.

⁶² Tamtéž, s. 31.

Současná právní úprava sporného civilního řízení je založena na zásadě materiální pravdy, která spočívá ve zjištění skutečného stavu věci. Zjistit skutečný stav věci úplně a správně je však prakticky nemožné, proto se materiální pravda neuplatňuje absolutně, ale ve své omezené podobě. Ve sporném řízení je především limitována zásadou projednací a také prvky formální pravdy.⁶³ Mám za to, že neúplná apelace jednoznačně posiluje zásadu formální pravdy, neboť zjišťování skutkového stavu je koncentrováno do řízení před soudem prvního stupně. I když existují skutečnosti či důkazy, které nebyly uplatněny v prvoinstančním řízení a které by mohly vést ke zjištění skutečného stavu věci, účastníci je nemohou uplatnit, jestliže nespádají pod některou z výjimek uvedených v § 205a o.s.ř.⁶⁴

Poslední zásadou, o které bude pojednáváno v souvislosti se zásadou neúplné apelace, je zásada koncentrace řízení. Koncentrace byla do civilního procesu zavedena velkou novelou, uplatňovala se však pouze v omezené podobě, k jejímu posílení došlo až souhrnnou novelou v roce 2009. J. Bureš ve svém článku uvádí, že systém neúplné apelace není ničím jiným než koncentrací řízení.⁶⁵ Shodně o koncentraci řízení uvádí také R. Chalupa: „*Neúplná apelace je koncentrací řízení, která proces zjišťování skutkového stavu situuje do prvoinstančního řízení.*“⁶⁶ Zákonná koncentrace navozující skutkový a důkazní „stopstav“ nastává k okamžiku skončení přípravného jednání, nebylo-li provedeno, ke skončení prvního jednání, popř. k okamžiku vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně, přičemž koncentrace k momentu vyhlášení rozhodnutí je speciální ve vztahu k ostatním dvěma koncentracím.⁶⁷ Na základě zásady koncentrace je nezbytné, aby účastníci uvedli rozhodné skutečnosti a označily důkazy v řízení před soudem prvního stupně, a to do určitého zákonem stanoveného okamžiku, přičemž k později uplatněným skutečnostem či důkazům soud až na taxativně stanovené výjimky nepřihlédne, a to ani v odvolacím řízení na základě principu neúplné apelace.

Zavedení principu neúplné apelace pro civilní odvolací řízení velkou novelou účinnou od roku 2001 shledávám jako účinný prostředek přispívající k podstatnému urychlení civilního řízení a dřívejšímu získání pravomocného rozhodnutí soudem. Možnost uvádět nové skutečnosti a důkazy v rámci odvolacího řízení bez omezení může pro proces znamenat

⁶³ Tamtéž, s. 36 – 37.

⁶⁴ O souvislosti neúplné apelace se zásadou formální pravdy pojednává také učebnice civilního procesu. Viz tamtéž, s. 37.

⁶⁵ BUREŠ, Jaroslav. Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 12, s. 27.

⁶⁶ CHALUPA, Radim. Dilemata koncentrace řízení. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu*. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 49.

⁶⁷ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 234 – 235.

zbytečné průtahy zejména v tom směru, pokud účastníci řízení určitý důkaz či skutečnost neuvedou v řízení před soudem prvního stupně úmyslně a uplatní je až v řízení před soudem odvolacím. Tento způsob posílení zásady formální pravdy tedy hodnotím velmi kladně.

3 Výjimky z principu neúplné apelace

Striktní trvání na aplikaci neúplné apelace by vedlo k přílišné tvrdosti právní úpravy vůči účastníkům řízení, proto existují výjimky z tohoto principu, které jsou taxativně vymezeny zákonem v § 205a o.s.ř. Na základě tohoto ustanovení mohou být odvolacím důvodem skutečnosti nebo důkazy, které účastník neuplatnil v řízení před soudem prvního stupně.

Současná právní úprava zakotvuje 6 výjimek prolamujících neúplnou apelaci.⁶⁸ Jsou jimi skutečnosti nebo důkazy, které se týkají podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce či přisedícího nebo obsazení soudu, dále ty skutečnosti a důkazy, které mají prokázat, že došlo k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, třetí výjimka se týká zpochybnování věrohodnosti důkazních prostředků, na kterých je postaveno rozhodnutí soudu první instance, dále jde o nova, jejichž uplatněním má být splněna povinnost tvrdit všechny významné skutečnosti pro rozhodnutí věci a povinnost důkazní, pokud účastník nebyl řádně poučen dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. a neměl ve věci úspěch. Předposlední výjimku tvoří skutečnosti a důkazy, které mohou být uplatněny z důvodu chybějícího řádného poučení účastníka soudem dle § 119a o.s.ř., a konečně se jedná o skutečnosti a důkazy, které nastaly po vyhlášení prvoinstančního rozhodnutí.

⁶⁸ Pro porovnání, slovenská právní úprava koncipuje výjimky z neúplné apelace odlišně. Shodně je zakotvena výjimka uvedená v § 205a písm. a) o.s.ř. a v § 205a písm. b) o.s.ř. Dle občianskeho súdneho poriadku existuje možnosť uplatňovať nova v prípade absence řádného poučení účastníka soudem o tom, že musí všechny skutečnosti a důkazy předložit nebo označit do vyhlášení usnesení, kterým se končí dokazování, a jestliže se nenařizuje jednání, pak do vyhlášení rozhodnutí ve věci. Čtvrtou a poslední výjimku tvoří skutečnosti a důkazy, které účastník řízení nemohl označit nebo předložit do okamžiku rozhodnutí soudu prvního stupně. Viz zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, v znení neskorších predpisov. Od 1. července 2016 však na Slovensku nabydou účinnosti zákony nahrazující dosavadní občiansky súdny poriadok, jsou jimi civilný sporový poriadok a civilný mimosporový poriadok. Předpis upravující sporná řízení odstraňuje duplicitní právní úpravu možnosti uplatňování novot ohledně věcné příslušnosti. § 366 zmíněného zákona zakotvuje výjimku uvádění novot týkajících se procesních podmínek, druhá výjimka se vztahuje k vyloučení soudce nebo nesprávně obsazeného soudu. Je zachována možnost uplatňování novot, které mají prokázat, že v řízení došlo k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. V poslední řadě budou přípustné skutečnosti a důkazy, které účastník nemohl bez své viny uplatnit před soudem prvního stupně. Viz zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok. V nesporných řízeních zůstane zachován princip úplné apelace. Viz zákon č. 161/2015, Z. z., civilný mimosporový poriadok.

3.1 Skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. a)

První výjimku z principu neúplné apelace tvoří skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, a které se týkají podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce či přisedícího nebo obsazení soudu.

Podmínky řízení neboli procesní podmínky představují předpoklady přípustnosti vydání meritorního rozhodnutí.⁶⁹ Soud jejich splnění zkoumá kdykoli během řízení, tzn. i během řízení odvolacího, a to ex officio.⁷⁰ Nedostatky podmínek řízení dělíme na odstranitelné, jenž je možné odstranit a neodstranitelné, které napravit nelze. Odstranitelnými nedostatky podmínek řízení je například nedostatek místní či věcné příslušnosti nebo procesní způsobilosti účastníka. Mezi neodstranitelné nedostatky podmínek řízení se řadí nedostatek pravomoci soudu, způsobilosti být účastníkem řízení, překážka litispendence nebo překážka věci rozsouzené. Co se týče nedostatku místní příslušnosti, není-li napraven do zákonem stanoveného okamžiku, je automaticky konvalidován, tzn., že nemůže být způsobilým odvolacím důvodem dle § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř. a tedy se ho nemohou týkat ani nova dle § 205a písm. a) o.s.ř.⁷¹ Jestliže nejsou podmínky řízení naplněny, soud nemůže vydat meritorní rozhodnutí. Jak je stanoveno v § 104 o.s.ř., soudu se ukládá, aby se pokusil napravit odstranitelný nedostatek podmínky řízení, v případě, že jeho snaha bude úspěšná, může vydat rozhodnutí ve věci samé, neodstraní-li daný nedostatek, řízení musí být zastaveno. K zastavení řízení dojde také tehdy, jestliže je zatíženo neodstranitelným nedostatkem některé z podmínek řízení. V § 205a písm. a) o.s.ř. je výslovně zakotvena možnost uplatňování novot ve vztahu k věcné příslušnosti, ačkoli spadá pod podmínky řízení. Taková duplicita úpravy je zbytečná.⁷²

Výjimku z principu neúplné apelace týkající se podmínek řízení by šlo uplatnit v odvolacím řízení například tehdy, rozhodl-li by soud prvního stupně ve věci, v níž již dříve bylo vydáno pravomocné rozhodnutí, existovala by tak překážka věci rozsouzené a odvolatel, v jehož neprospěch bylo v pořadí druhé rozhodnutí vydáno, by byl oprávněn podat odvolání

⁶⁹ WINTEROVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: Řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 213.

⁷⁰ ŠÍMA, Alexander. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 633.

⁷¹ Dle § 105 o.s.ř. soud zkoumá místní příslušnost ex officio a taktéž k námitce účastníka. Zabývá se jí pouze do konce přípravného jednání, nebylo-li provedeno, tak do okamžiku, než začne jednat o meritu věci. Je-li rozhodováno bez jednání, je místní příslušnost zkoumána před vydáním meritorního rozhodnutí. Jestliže nebylo provedeno přípravné jednání, soud se může později uplatněnou námitkou účastníkem řízení týkající se místní příslušnosti zabývat pouze tehdy, byla-li uplatněna při prvním úkonu, který mohl účastník v řízení učinit.

⁷² HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 121.

dle § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř. ve spojení s § 205a písm. a) o.s.ř. Tuto výjimku prorážející neúplnou apelaci je samozřejmě oprávněn uplatnit také účastník, jenž odvolání nepodal na základě § 211a o.s.ř. Dále lze možnost uplatnit nové skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. a) o.s.ř. demonstrovat na příkladu, kdy u některého z účastníků existuje nedostatek zastoupení. Tak například osoba, jejíž svéprávnost byla omezena z důvodu duševní poruchy, pro kterou nemůže disponovat s majetkem ve výši přesahující 1.000,- Kč, musí být v řízení o zaplacení částky 20.000,- Kč zastoupena opatrovníkem (§ 22 o.s.ř.), který jí byl jmenován soudem v rozhodnutí o omezení svéprávnosti (§ 62 NOZ).

Jestliže ve věci rozhodoval vyloučený soudce či přísedící, mohou být také v řízení před soudem druhé instance uplatňovány novoty, jež se vztahují k podjatosti. O.s.ř. za důvod pro vyloučení z projednávání a rozhodnutí sporu považuje poměr soudce či přísedícího k věci, účastníkům řízení nebo jejich zástupcům. K vyloučení soudce není potřeba, aby podjatost opravdu existovala, postačuje pouhá pochybnost o jeho nepodjatosti (§ 14 odst. 1 o.s.ř.). Co se rozumí poměrem soudce k věci a účastníkům definuje judikatura NS ČR. Jedná se zejména o přímý zájem soudce na projednávané věci, tzn., že sám soudce by byl účastníkem či vedlejším účastníkem řízení. Pokud je soudce v pozici svědka a získal tak poznatky o věci způsobem odlišným od dokazování, má taktéž k věci poměr a je z jejího projednávání vyloučen. Co se týče poměru soudce k účastníkům či jejich zástupcům, jde zejména o poměr příbuzenský, vztah přátelský či nepřátelský.⁷³ Pouhá skutečnost, že soudce rozhodující danou věc zná soudce, jenž je účastníkem řízení, tito soudci působí na stejném soudu nebo dokonce ve stejném senátu, automaticky není důvodem pro vyloučení, jejich vztahy však musejí být pouze na úrovni profesní, nikoli osobní povahy. Totéž se uplatňuje ve vztahu mezi soudcem a osobou, která vykonává právní praxi či je právním teoretikem.⁷⁴

Vůči soudci či přísedícímu projednávajícímu danou věc podle rozvrhu práce mohou účastníci uplatnit námitku podjatosti, o čemž musí být poučeni. Jestliže byl účastník řádně poučen, musí tuto námitku vznést nejpozději při prvním jednání ve věci, kterého se soudce účastnil, jestliže nevěděl o důvodu pro vyloučení, pak do 15 dnů od okamžiku, co se o něm dozvěděl (§ 15a o.s.ř.).

Uplatnění námitky podjatosti není podmínkou pro pozdější podání odvolání z důvodu rozhodování vyloučeným soudcem.⁷⁵ Řešení otázky, jak je možné postupovat v případě, že

⁷³ Usnesení NS ČR ze dne 1. dubna 2015, sp. zn. 26 Nd 17/2015.

⁷⁴ Usnesení NS ČR ze dne 13. listopadu 2013, sp. zn. 22 Nd 283/2013.

⁷⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 370.

účastník neuplatnil námitku podjatosti v řízení před soudem prvního stupně dle § 15a, neboť o důvodu pro vyloučení soudce nevěděl je zřejmé. Účastník může podat odvolání dle § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř. ve spojení s § 205a písm. a) o.s.ř. a uplatnit tak nové skutečnosti a důkazy týkající se vyloučení soudce. Pokud však účastník věděl o důvodu pro vyloučení, ale neuplatnil jej v prvoinstančním řízení, ač měl dle § 15a o.s.ř., dle mého názoru může podat také odvolání na základě § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř. ve spojení s § 205a písm. a) o.s.ř. Skutečnosti a důkazy nebyly uplatněny v prvoinstančním řízení, jde tudíž o nova ve smyslu § 205a o.s.ř. Navíc skutečnost, že má účastník pochybnost o nepodjatosti soudce, ještě neznamená, že bude vydáno pro něj nepříznivé rozhodnutí. V případě, že bude rozhodnuto v neprospěch účastníka, jenž se domnívá, že tak bylo učiněno z důvodu podjatosti soudce, mám za to, že svou obranu může uplatnit až v řízení odvolacím. Jedná se totiž o velmi závažné pochybení, které znamená porušení ústavního principu nestrannosti soudce (čl. 82 Ústavy, čl. 36 LZPS), jež musí být napraveno.

Soudní praxe možnost uplatnění odvolacího důvodu dle § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř. v odvolacím řízení připouští bez ohledu na to, kdy se účastník o důvodu podjatosti soudce či přisedícího dozvěděl, tím pádem mohou být dle § 205a písm. a) o.s.ř. uplatňovány nové skutečnosti a důkazy týkající se této skutečnosti v odvolacím řízení také tehdy, neuplatnil-li je účastník v řízení před soudem první stolice, i když o možné podjatosti věděl.⁷⁶

Novoty se mohou vztahovat také ke skutečnosti, že soud rozhodující věc v prvním stupni byl nesprávně obsazen. Nesprávným obsazením soudu se rozumí situace, kdy ve věci rozhodoval samosoudce, ač měl rozhodovat senát. Jestliže věc projednal a rozhodnutí vydal senát, namísto samosoudce, nejedná se o nesprávné obsazení soudu. Za nesprávné obsazení soudu se považuje také případ, kdy sice správně rozhodoval ve věci senát či samosoudce, ale jiný, než který měl rozhodovat podle schváleného rozvrhu práce, neboť tím dochází k porušení ústavně zaručeného práva na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 LZPS.⁷⁷

Výjimka z principu neúplné apelace zakotvena v § 205a písm. a) o.s.ř. má sloužit k tomu, aby bylo prokázáno, že v řízení došlo k procesní vadě závažného charakteru, nikoli aby došlo ke změně skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně. I když je uplatnění nových skutečností nebo důkazů dle § 205a o.s.ř. výslovně spojeno s odvolacím důvodem dle § 205 odst. 2 písm. f) o.s.ř., v případě novot vztahujících se k podmínkám řízení, vyloučení soudců či přisedících nebo obsazení soudu, není tato kombinace správná, neboť odvolací

⁷⁶ Usnesení NS ČR ze dne 23. října 2009, sp. zn. 21 Cdo 3483/2008.

⁷⁷ JIRSA, Jaromír, PETR, Bohuslav. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu*. 1. vydání. Praha: HBT, 2015, s. 36 – 37.

důvod dle § 205 odst. 2 písm. f) o.s.ř. je zaměřen na situace, kdy mají být nova uváděna z důvodu neúplného zjištění skutkového stavu, k jehož doplnění výjimka dle § 205a písm. a) o.s.ř. jednoznačně neslouží. Tato nova se v odvolání tedy mají správně uvádět spolu s odvolacím důvodem uvedeným v § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř.⁷⁸

Na řešení dané problematiky mám stejný pohled. Argumentem svědčícím pro použití kombinace odvolacího důvodu dle § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř. spolu s § 205a písm. a) o.s.ř. je dle mého názoru především to, že odvolací důvod uvedený v § 205 odst. 2 písm. a) o.s.ř. směřuje proti nesplnění podmínek řízení, vydání rozhodnutí vyloučeným soudcem či nesprávnému obsazení soudu prvního stupně, k jehož prokázání mají sloužit právě skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. a) o.s.ř., jenž má obsahově stejné znění jako zmiňovaný odvolací důvod. Dále se ztotožňuji s výše uvedenou argumentací ohledně odvolacího důvodu uvedeného v § 205 odst. 2 písm. f) o.s.ř., který má sloužit k doplnění skutkového stavu, k čemuž na základě novot dle § 205a písm. a) o.s.ř. nedochází.

Možnost uplatnění nových skutečností a důkazů uzákoněnou v § 205a písm. a) o.s.ř. sledávám účelnou. Pro případ budoucí novely bych pouze navrhovala odstranění možnosti uplatňovat novoty ve vztahu k zákonem výslovně zmíněné věcné příslušnosti, neboť věcná příslušnost spadá pod podmínky řízení, tudíž je dvojitá úprava přebytečná.

3.2 Skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. b)

Druhou skupinu výjimek z neúplné apelace tvoří skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že v řízení došlo k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Těmito vadami se rozumí všechny ostatní vady řízení, které nelze podřadit pod ty spočívající v nesplnění podmínek řízení, vydání rozhodnutí vyloučeným soudcem, nesprávném obsazení soudu či v nepřihlédnutí ke skutečnostem či důkazům z důvodů nesprávné aplikace institutu koncentrace řízení.⁷⁹

Je nezbytné odlišovat situaci, kdy soud ke skutečnostem či důkazům v prvoinstančním řízení nepřihlédnul, jelikož špatně aplikoval koncentraci a případy, kdy soud ke skutečnostem či důkazům přihlédnul, ač neměl. V prvním případě se jedná o odvolací důvod stanovený v § 205 odst. 2 písm. b) o.s.ř., naproti tomu přihlédne-li soud ke skutečnostem či důkazům, i když

⁷⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 373 – 374.

⁷⁹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1640.

k nim správně přihlédnout neměl, jedná se o jinou vadu řízení ve smyslu § 205 odst. 2 písm. c) o.s.ř.⁸⁰ a dle § 205a písm. b) o.s.ř. lze v odvolacím řízení uplatňovat novoty k prokázání této vady. Nova dle § 205a písm. b) o.s.ř. se vztahují pouze k prokázání vzniklých vad řízení, nemohou tak být uplatněna ve vztahu k věci samé.

Novoty, jimiž má být prokázáno, že v řízení došlo k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, mohou být v odvolacím řízení uplatněny pouze tehdy, mohly-li vady řízení způsobit nesprávnost meritorního rozhodnutí. To je potřeba zkoumat v každém konkrétním případě. Jestliže lze předpokládat, že by znění meritorního rozhodnutí bylo odlišné v případě, kdyby k vadě řízení vůbec nedošlo, nebo by se vada v řízení sice vyskytla, ale byla by odstraněna, vyplývá z toho závěr, že vada mohla zapříčinit nesprávné rozhodnutí ve věci.⁸¹

Vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, se rozumí zejména nevyrozumění účastníka o jednání, opožděné předvolání k jednání, provedení důkazu, ačkoli účastník nesložil zálohu, provedení důkazu, ač nebyl navržen a zároveň nebyly splněny podmínky pro jeho provedení z iniciativy soudu dle § 120 odst. 2 o.s.ř. Mezi vady, které mohou mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, se řadí také nesplnění poučovací povinnosti dle § 118a o.s.ř.⁸² Z důvodu nedostatku poučovací povinnosti v řízení před soudem prvního stupně dle § 118a odst. 1 - 3 o.s.ř. je však umožněno v odvolacím řízení uvádět nové skutečnosti a důkazy, kterými má být splněna povinnost tvrzení a povinnost důkazní, a tato nova tak tvoří samostatnou kategorii odlišnou od těch, jimiž mají být pouze prokázány vady prvostupňového řízení. Trpí-li tedy řízení vadou spočívající v nedostatku poučovací povinnosti dle § 118a odst. 1 - 3 o.s.ř., neuplatní se odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. c) o.s.ř. ve spojení s § 205a písm. b) o.s.ř., nýbrž lze podat odvolání z důvodu uvedeného v § 205 odst. 2 písm. f) o.s.ř. a v kombinaci s § 205a písm. d) o.s.ř. mohou být uplatňována nova týkající se věci samé.

Stejně jako novoty dle § 205a písm. a) o.s.ř. není správné kombinovat s odvolacím důvodem uvedeným v § 205 odst. 2 písm. f) o.s.ř., ani nova, jež mají sloužit k prokázání vad, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, by se neměla dávat do souvislosti s odvolacím důvodem zakotveným v § 205 odst. 2 písm. f) o.s.ř., ale s odvolacím důvodem

⁸⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 372.

⁸¹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1630 – 1631.

⁸² JIRSA, Jaromír, PETR, Bohuslav. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu*. 1. vydání. Praha: HBT, 2015, s. 37 – 38.

dle § 205 odst. 2 písm. c) o.s.ř.⁸³ Důvody pro aplikaci odvolacího důvodu dle § 205 odst. 2 písm. c) o.s.ř. ve spojení s uplatněním novot dle § 205a písm. b) o.s.ř. jsou stejné jako v předcházející podkapitole. Novoty směřující k prokázání toho, že došlo k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, se žádným způsobem nedotýkají skutkových zjištění. Při uplatňování odvolacího důvodu spolu s novotami týkajícími se vad řízení je nezbytné, aby účastník uvedl, v čem podle něj vada záleží a také to jakým způsobem mohla zapříčinit nesprávnost rozhodnutí.⁸⁴

Dojde-li odvolací soud k závěru, že prvoinstanční řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a nemůže-li zjednat nápravu, odvoláním napadené rozhodnutí zruší dle § 219a odst. 1 písm. a) o.s.ř., a jestliže byly v řízení prvního stupně splněny podmínky spočívající v pravomoci soudu a věcné příslušnosti, odvolací soud vrátí věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení dle § 221 písm. a) o.s.ř.

Nasadě je otázka, zda by de lege ferenda nebylo efektivnější zakotvit jako výjimku z neúplné apelace nejen nova vztahující se k prokázání toho, že v řízení vznikly vady, jež mohly mít vliv na nesprávnost meritorního rozhodnutí, ale také nova vztahující se k věci samé, jež nebyla uplatněna právě z důvodu vzniklých vad. Problematickým by se vzhledem k takové úpravě mohlo jevit především rozsáhlé dokazování. Jsem si vědoma, že dle § 213 odst. 4 o.s.ř. odvolací soud neuskutečňuje rozsáhlé dokazování spočívající v provedení důkazů, které doposud provedeny nebyly, a meritorní rozhodnutí se pro potřebu provedení rozsáhlého dokazování na základě § 219 odst. 2 o.s.ř. ruší.

Dle mého názoru by v úvahu připadalo následující řešení. Odvolatel uplatňující odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. c) o.s.ř. v kombinaci s § 205a písm. b) o.s.ř. by musel současně uplatnit nové skutečnosti a důkazy ve věci samé, jež nebyly uplatněny v řízení před soudem prvního stupně. Jestliže by odvolací soud dospěl ke zjištění, že dokazování nebude rozsáhlé, mohl by provést dokazování sám, prostřednictvím soudu prvního stupně anebo dožádaného soudu, jak stanovuje § 213a odst. 2 o.s.ř. Jestliže by během odvolacího řízení z podaného odvolání a uplatňovaných skutečností a důkazů během jednání v souladu s § 205a o.s.ř. a § 211a o.s.ř. vyšlo najevo, že dokazování bude rozsáhlé, odvolací soud by měl dvě možnosti, zaprvé by prvostupňové rozhodnutí mohl zrušit a vrátit věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení, nebo by připadala v úvahu možnost, že odvolací soud prvostupňové rozhodnutí nezruší, ale uloží soudu prvního stupně, aby provedl dokazování, na jehož základě

⁸³ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 375 – 376.

⁸⁴ Tamtéž, s. 371 – 372.

by posléze vydal rozhodnutí sám odvolací soud, musel by však vycházet ze skutkových zjištění, která učinil soud prvního stupně. Pokud by měl soud druhé instance za to, že je možné učinit skutková zjištění odlišná, musel by provedený důkaz zopakovat tak, jak to stanovuje § 213 odst. 2 o.s.ř. Druhá z uvedených variant by tedy zaručovala, že by odvolací soud před vydáním rozhodnutí svým způsobem „zkontroloval“ skutková zjištění soudu první instance. Je nutné zdůraznit, že oba z navržených postupů by byly v souladu se zásadou dvojinstančnosti řízení, která spočívá v možnosti podat odvolání, nikoli v tom, že by odvolací soud mohl zaujímat stanovisko k tvrzením účastníků až poté, co je posoudil soud první instance.⁸⁵ Dále podotýkám, že nutnost opakování již provedených důkazů odvolacím soudem se s ohledem na zásadu přímosti týká pouze svědeckých a účastnických výpovědí, nikoli listinných důkazů, ty si může odvolací soud posoudit jinak, aniž by je musel opětovně provádět.⁸⁶

3.3 Skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. c)

Občanské soudní řízení ovládá zásada volného hodnocení důkazů, což znamená, že zákon soudu nepředepisuje, jakým způsobem má jednotlivé důkazy hodnotit. Dle § 132 o.s.ř. záleží na úvaze soudu, jak zhodnotí provedené důkazy, a to jak jednotlivě, tak ve vzájemné souvislosti. Důkazy disponují určitými vlastnostmi, jimiž jsou hodnota závažnosti neboli důležitosti, zákonnosti, pravdivosti a věrohodnosti. Tyto vlastnosti, kromě zákonnosti důkazního prostředku⁸⁷, soud hodnotí podle svého uvážení.⁸⁸ Pro účely této podkapitoly se budu zabývat pouze věrohodností důkazních prostředků.

K posouzení věrohodnosti ve vztahu k fyzickým osobám lze použít pravidla RAVEN. Tato pravidla se tedy vztahují především na posouzení věrohodnosti výpovědi svědka, účastnické výpovědi, popř. znalce či znaleckého posudku. Jedná se o pět kritérií, jimiž jsou: reputation (R) – reputace zdroje poskytujícího informace; ability to see (A) – schopnost zdroje informací vnímat to, co nyní tvrdí; vested interest (V) – osobní zájem na výsledku řízení;

⁸⁵ Rozsudek NS ČR ze dne 12. června 2013, sp. zn. 33 Cdo 2932/2011.

⁸⁶ Usnesení NS ČR ze dne 18. června 2014, sp. zn. 21 Cdo 1234/2013.

⁸⁷ Zda je důkazní prostředek zákonný, soud posuzuje podle pravidel stanovených právními předpisy.

⁸⁸ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 33 – 34.

expertise (E) – odborné posouzení na základě odborných znalostí; neutrality (N) – neutralita zdroje informací.⁸⁹

Nemožnost uplatňovat nova v odvolacím řízení je změkčena také vůči zpochybnování věrohodnosti důkazních prostředků. Z § 205a písm. c) o.s.ř. však vyplývá, že skutečnosti nebo důkazy, jež mají zpochybnit věrohodnost důkazních prostředků, mohou být uplatněny pouze ve vztahu k těm důkazům, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně. Tuto výjimku z neúplné apelace tedy není možné uplatnit v odvolacím řízení tehdy, jestliže soud první instance důkaz provedl a zhodnotil, ale své rozhodnutí na něm nevystavěl.⁹⁰ Je nezbytné podotknout, že v případě uplatnění novot zpochybňujících věrohodnost důkazních prostředků odvolatelem, musí mít také ostatní účastníci řízení možnost uvést nové skutečnosti a důkazy v reakci na odvolatelem uplatněná nova. Jiný postup by znamenal porušení zásady rovnosti účastníků řízení.⁹¹

K otázce, jaké skutečnosti či důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků, mohou být uplatněny v odvolacím řízení, existuje rozsáhlá judikatura NS ČR a ÚS ČR. Do roku 2003 nebyla tato právní otázka NS ČR jakožto soudem dovolacím řešena. Dne 16. července byl však vydán rozsudek sp. zn. 21 Cdo 818/2003 zabývající se touto problematikou, který byl dokonce pro svou důležitost a přesvědčivost uveřejněn v měsíčníku Soudní judikatura, jenž má za cíl přispívat ke sjednocování a stabilitě soudní praxe.⁹²

Ve svém rozsudku sp. zn. 21 Cdo 818/2003 dospěl NS ČR k závěru, že ke zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků slouží takové skutečnosti a důkazy, které jsou způsobilé vyvrátit závěry soudu první instance ohledně toho, že konkrétní důkazní prostředek je nevěrohodný nebo naopak že je věrohodný, a dále ty skutečnosti, které v případě, že budou prokázány, mohou samy o sobě nebo v souvislosti s jinými již známými skutečnostmi ovlivnit hodnocení důkazních prostředků z hlediska věrohodnosti.⁹³ Stěžejním je v daném rozhodnutí vymezení novot, které neslouží ke zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků a nespádají tak pod výjimku z neúplné apelace uvedenou v § 205a písm. c) o.s.ř. K tomu NS ČR uvádí následující: „*Nejde však o zpochybnění věrohodnosti důkazního prostředku, jestliže účastník uvede v odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně nebo za odvolacího řízení*

⁸⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta. Věrohodnost důkazních prostředků. In HAMULÁK, Ondřej (ed). *Debaty mladých právníků 2007. Sborník příspěvků z konference Monseho debaty mladých právníků, konané ve dnech 10. – 12. 9. 2007 Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 11 – 12.

⁹⁰ ŠÍMA, Alexander. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 634.

⁹¹ Rozsudek NS ČR ze dne 29. května 2014, sp. zn. 33 Cdo 1226/2014.

⁹² BUREŠ, Jaroslav a kol. (reds). *Soudní judikatura*, 2003, roč. 7, č. 10, s. 784 – 790.

⁹³ Rozsudek NS ČR ze dne 16. července 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003.

skutečnosti či navrhne důkazy, pomocí kterých má být skutkový stav věci zjištěn jinak, než jak ho zjistil soud prvního stupně na základě jím provedeného hodnocení důkazů.“⁹⁴

Naproti tomu se ÚS ČR v rozhodnutí ze dne 7. února 2006, sp. zn. IV. ÚS 125/05 uchýlil ke zcela odlišnému názoru a judikoval, že § 205a písm. c) o.s.ř. není možné vykládat restriktivně a že je nezbytné, aby odvolací soud přihlížel v kontextu § 205a písm. c) o.s.ř. i k takovým skutečnostem a důkazům, které pouze nevyvrací závěr o věrohodnosti či nevěrohodnosti důkazních prostředků, ale na jejichž základě má být zjištěn skutkový stav odlišně, než jak ho zjistil soud první instance.⁹⁵ Později⁹⁶ se však ÚS ČR ztotožnil s názorem NS ČR a v současné době má za to, že novotami sloužícími ke zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků jsou pouze takové skutečnosti a důkazy, které vedou přímo ke zpochybnění věrohodnosti, nikoli ty skutečnosti a důkazy, pomocí kterých má být zjištěn skutkový stav odlišně, než jak byl zjištěn v prvostupňovém řízení.⁹⁷

S výkladem novot dle § 205a písm. c) o.s.ř. podaným NS ČR v roce 2003 plně souhlasím. Aplikaci této výjimky způsobem, který zastával ÚS ČR ve svém nálezu sp. zn. IV. ÚS 125/05 naopak spatřuji jako velmi liberální. V případě, že by účastníci mohli věrohodnost důkazních prostředků zpochybňovat skutečnostmi a důkazy směřujícími k prokázání skutkového stavu odlišně od zjištěného skutkového stavu soudem prvního stupně, nikoli pouze novotami sloužícími přímo ke zpochybnění věrohodnosti, neúplná apelace by ztrácela na významu, neboť by jako novum zpochybňující věrohodnost mohl sloužit prakticky jakýkoli důkaz či skutečnost, k jejímuž prokázání by došlo. Jednoznačně dobrým krokem bylo sjednocení pohledu na věc ÚS ČR jakožto soudu garantujícího ústavnost a NS ČR, jehož hlavním úkolem je zajištění jednotnosti judikatury, ohledně použití výjimky z neúplné apelace zakotvené v § 205a písm. c) o.s.ř.

Výjimka z neúplné apelace zakotvená v § 205a písm. c) o.s.ř se spolu s výjimkami dle § 205a písm. d) – f) o.s.ř. pojí s odvolacím důvodem stanoveným v § 205 odst. 2 písm. f) o.s.ř.

⁹⁴ Tamtéž

⁹⁵ ŠINOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 375 – 376.

⁹⁶ Již před vydáním vybočujícího rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 125/05 ÚS ČR zastával ohledně aplikace § 205a písm. c) o.s.ř. shodný názor jako NS ČR. Viz usnesení ÚS ČR ze dne 30. ledna 2004, sp. zn. I. ÚS 659/02, usnesení ÚS ČR ze dne 24. ledna 2006, sp. zn. I. ÚS 549/05.

⁹⁷ Viz usnesení ÚS ČR ze dne 2. listopadu 2009, sp. zn. II. ÚS 2789/08, usnesení ÚS ČR ze dne 4. dubna 2012, sp. zn. I. ÚS 421/11, usnesení ÚS ČR ze dne 24. července 2014, sp. zn. IV. ÚS 714/13.

3.4 Skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. d)

Výjimka z neúplné apelace stanovená v § 205a písm. d) o.s.ř. se jako první z výše uvedených vztahuje k uplatňování nových skutečností a důkazů ve věci samé. Z dikce zákona vyplývá, že účastník, ať již zastoupen advokátem nebo notářem, či nikoli, který nebyl v řízení před soudem prvního stupně poučen dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř., nemůže tuto výjimku z neúplné apelace uplatnit bez dalšího. Je nezbytné, aby byly kumulativně splněny další dvě podmínky, a to, že odvolatel nebyl ve věci úspěšný a dále, že odvolatel neměl úspěch právě z toho důvodu, že neunesl břemeno tvrzení či břemeno důkazní. Jsou-li splněny tyto předpoklady, mohou být účastníkem řízení uváděna nova týkající se věci samé.

3.4.1 Poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. soudem prvního stupně

V § 118a odst. 1 o.s.ř. je stanovena povinnost soudu poskytnout poučení účastníkovi v tom směru, že dostatečně neplní svou povinnost tvrzení, a dále o tom, jaká tvrzení má doplnit. Soud musí také účastníkovi zdůraznit, že nedoplní-li rozhodné skutečnosti, hrozí mu neúspěch ve věci. Druhý odstavec téhož ustanovení upravuje situaci, kdy soud musí účastníka poučit, aby doplnil rozhodné skutečnosti, neboť má za to, že lze věc právně posoudit jinak. Konečně § 118a odst. 3 o.s.ř. zakotvuje poučovací povinnost soudu ohledně toho, že účastník nenavrhl důkazy k prokázání sporných tvrzení, a opět musí tohoto účastníka poučit o tom, že v případě neoznačení potřebných důkazů bude vydáno pro něj nepříznivé meritorní rozhodnutí.

Poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. představující materiální podstatu koncentrace spolu s poučením o formální podstatě koncentrace, tedy poučením o tom, že k zákonem stanovenému okamžiku nastane skutkový a důkazní „stopstav“, tvoří jednotu. Jestliže je účastník řízení poučen pouze o formální podstatě koncentrace, nikoli také o materiální, ke koncentraci řízení nedochází k zákonem stanovenému okamžiku, tedy ke skončení přípravného jednání, a nebylo-li provedeno, ke skončení prvního jednání ve věci, nýbrž až tehdy, kdy soud prvního stupně účastníka dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. dodatečně poučí.⁹⁸ Důkazní a skutkový „stopstav“ ve vztahu k těmto rozhodným skutečnostem je tedy prolomen na základě § 118b o.s.ř. a účastníci je mohou uvádět poté, co je soud dle § 118a

⁹⁸ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 235 – 236.

odst. 1 - 3 o.s.ř. k doplnění skutečností a důkazů vyzve, tzn., že je mohou uvádět do vyhlášení rozhodnutí soudu první instance. To vyplývá z § 119a o.s.ř., dle něhož v případě aplikace některé z výjimek z koncentrace řízení, soud účastníkům poskytne znovu poučení o formální podstatě koncentrace, tedy o tom, že rozhodné skutečnosti a důkazy musí uvést dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí.

Je důležité podotknout, že soud je povinen poskytovat poučení pouze účastníkům či jejich zástupcům přítomným na jednání. Jestliže se tedy účastník nedostavil na jednání bez omluvy nebo požádal, aby bylo jednáno v jeho nepřítomnosti, nemá nárok na poučení ze strany soudu dle § 118a o.s.ř.⁹⁹

V případě, že se tedy účastníkovi řízení nedostane poučení dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř., ač měl být poučen, a bude v řízení neúspěšný proto, že neuvedl rozhodné skutečnosti a důkazy, může podat odvolání na základě § 205 odst. 2 písm. f) o.s.ř. ve spojení s § 205a písm. d) o.s.ř. Jiná situace nastane, pokud účastník nebude opět poučen dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř., rozhodné skutečnosti či důkazy přesto uvede, nicméně soud k nim nepřihlédne, protože se mylně domnívá, že již nastaly účinky koncentrace. Mám za to, že v takovém případě se účastník může bránit odvoláním z důvodu, že soud prvního stupně nepřihlédl k tvrzeným skutečnostem nebo důkazům, ačkoli nenastala koncentrace řízení, tedy z důvodu stanoveného v § 205 odst. 2 písm. b) o.s.ř.

Splnění této poučovací povinnosti slouží k naplnění principu předvídatelnosti soudního rozhodnutí, tzn., že poskytnutím poučení dle § 118a o.s.ř. se předchází vydání pro účastníky překvapivého rozhodnutí.¹⁰⁰ Poskytnuté poučení musí být srozumitelné a konkrétní, tzn., že nepostačuje, aby soud pouze odkázal na § 118a o.s.ř., nýbrž je potřeba, aby se účastníkovi dostalo poučení o tom, jaká tvrzení má doplnit či k prokázání kterých sporných tvrzení je potřeba navrhnout důkazy.¹⁰¹ V protokolu o jednání je nezbytné uvést, jakým konkrétním způsobem byl účastník poučen o povinnosti doplnit svá tvrzení nebo důkazy k jejich prokázání. Nepostačuje, pokud se v protokolu o jednání uvede pouze to, že byl účastník poučen dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř.¹⁰² Tato speciální poučovací povinnost je vystavěna na

⁹⁹ JIRSA, Jaromír. *Jednání v nepřítomnosti účastníka (žalobce) a poučení podle ustanovení § 118a o. s. ř* [online]. praviprostor.cz, 6. srpna 2014 [cit. 27. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.pravni prostor.cz/judikatura/procesni-pravo/jednani-v-nepretimnosti-ucastnika-zalobce-a-pouceni-podle-ustanoveni-118a-o-s-r>>.

¹⁰⁰ BUREŠ, Jaroslav. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 830.

¹⁰¹ JIRSA, Jaromír. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79 – 180 občanského soudního řádu*. 1. vydání. Praha: HBT, 2014, s. 259.

¹⁰² SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 418.

objektivním principu, což znamená, že dané poučení musí být účastníkům poskytnuto bez ohledu na to, zda se soud o potřebě poučení dozvěděl.¹⁰³

3.4.2 Poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. v odvolacím řízení

Poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. nemá vůči účastníkům pouze soud prvního stupně, týká se také soudu odvolacího. Poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. je pro odvolací řízení zakotvena v § 213b o.s.ř. Je třeba rozlišovat případy, kdy odvolací soud poučuje účastníky o povinnosti tvrzení či povinnosti důkazní z důvodu absence poučení ze strany soudu prvního stupně, a situace, kdy soud druhého stupně poskytuje poučení o tom jaká tvrzení či důkazy je potřeba označit, jinak dojde k vydání pro účastníka nepříznivého rozhodnutí odvolacího soudu.

Jestliže odvolací soud poučuje účastníky o jejich povinnosti tvrzení či povinnosti důkazní, mohou tito účastníci vnášet do procesu nové skutečnosti a důkazy sloužící k prokázání svých tvrzení pouze v rozsahu výjimek z neúplné apelace stanovených v § 205a o.s.ř. (§ 213b odst. 1 o.s.ř.). Jako příklad lze uvést situaci, kdy účastník v odvolacím řízení zpochybňuje věrohodnost provedeného důkazního prostředku, konkrétně svědeckou výpověď, z toho důvodu, že je svědek notorickým lhářem a léčí se u psychiatra. Soud účastníka, jenž uvedl takovéto tvrzení, poučí dle § 213b odst. 1 o.s.ř. ve spojení s § 118a odst. 3 o.s.ř. o tom, že je potřeba k prokázání daného tvrzení označit důkazy, a neprokáže-li se tvrzená skutečnost, v odvolacím řízení neuspěje.

V případě, že soud prvního stupně porušil poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř., neznamená to automaticky, že prvostupňové rozhodnutí bude odvolacím soudem zrušeno. Sám odvolací soud napraví absentující poučení dle § 213b odst. 1 o.s.ř.¹⁰⁴ Účastník, který neměl ve věci úspěch a kterému se nedostalo poučení soudem prvního stupně, ač mělo, tak může na základě výjimky z neúplné apelace dle § 205a písm. d) o.s.ř. uvádět nové skutečnosti a důkazy ve věci samé, kterými splní svou povinnost tvrzení a povinnost důkazní. Odvolací soud by však na základě § 219a odst. 2 o.s.ř. prvostupňové rozhodnutí zrušil tehdy, mělo-li by být po poskytnutém poučení provedeno dokazování v rozsahu, který není v odvolacím řízení přípustný.

¹⁰³ Rozsudek NS ČR ze dne 18. ledna 2005, sp. zn. 29 Odo 18/2004.

¹⁰⁴ Rozsudek NS ČR ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. 23 Cdo 2628/2012.

Porušení poučovací povinnosti dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. soudem prvního stupně je dle dikce § 213b odst. 2 o.s.ř. vadou řízení pouze tehdy, jestliže má odvolací soud jiný právní názor na věc než soud první instance, v jehož důsledku shledává potřebu uvedení dalších tvrzení nebo důkazů. V takovém případě dojde ke zrušení prvostupňového rozhodnutí a vrácení věci soudu první instance k dalšímu řízení na základě § 219a odst. 1 písm. a) o.s.ř. ve spojení s § 221 písm. a) o.s.ř. Je tomu tak proto, že soud prvního stupně ze svého pohledu poučovací povinnost dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. splnil, odvolací soud má však za to, že nikoli, a to z důvodu odlišného právního názoru na věc, proto nemůže zjednat nápravu. Nemohou být tedy uplatněna nova dle § 205a písm. d) o.s.ř., jelikož odvolatel neměl ve věci úspěch z toho důvodu, že soud první instance věc nesprávně právně posoudil, nikoli proto, že by neunesl břemeno tvrzení nebo břemeno důkazní.¹⁰⁵

Gramatický výklad ustanovení § 213b odst. 2 o.s.ř. není však dostačující. Na jeho základě dojdeme k závěru, že vadou řízení je pouze výše popsaná situace, tak tomu ovšem není. Řízení před soudem prvního stupně je zatíženo vadou vždy, když se účastníkům nedostalo poučení dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. a tato potřeba vyšla najevo buď až v řízení před odvolacím soudem. Vadou bude prvoinstanční řízení zatíženo také v případě, kdy soud prvního stupně nepoučil účastníky řízení dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř., ač tak z objektivního hlediska učinit měl, odvolací soud sice sdílí stejný právní názor na věc, avšak absentují podstatné skutečnosti a důkazy pro rozhodnutí ve věci. Naopak za vadu řízení se nepovažují případy, kdy soud první stolice správně zjistil skutkový stav, odvolací soud má však na věc odlišný právní náhled.¹⁰⁶ Jestliže tedy soud první stolice zatížil řízení vadou proto, že neposkytl potřebné poučení dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. a odvolatel neměl ve věci úspěch, jelikož neunesl břemeno tvrzení nebo břemeno důkazní, napraví tuto vadu odvolací soud. Odvolatel pak v odvolacím řízení může uplatňovat nova dle § 205a písm. d) o.s.ř.¹⁰⁷

3.5 Skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. e)

Předposlední výjimku z neúplné apelace představují skutečnosti a důkazy ve věci samé, které mohou být v odvolacím řízení uplatněny, jelikož odvolatel nebyl řádně poučen dle

¹⁰⁵ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1724 – 1726.

¹⁰⁶ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. *Zásada předvídatelnosti soudního rozhodování v kontextu zásady rovnosti v civilním soudním řízení*. Olomouc, 2013. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta. s. 154 – 158.

¹⁰⁷ Usnesení NS ČR ze dne 8. července 2015, sp. zn. 22 Cdo 4478/2014.

§ 119a odst. 1 o.s.ř. V § 119a odst. 1 o.s.ř. je upravena koncentrace řízení, a to k okamžiku vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně. Je nezbytné si uvědomit, že se primárně uplatňuje koncentrace ke skončení přípravného jednání dle § 114c o.s.ř. nebo koncentrace řízení k okamžiku skončení prvního jednání ve věci dle § 118b o.s.ř., nebylo-li přípravné jednání provedeno. Důkazní a skutkový „stopstav“ zakotvený v § 119a o.s.ř. se týká pouze výjimek uplatňovaných z těchto dvou zmíněných koncentrací.

Poučovací povinností dle § 119a o.s.ř. se sleduje upozornění účastníků řízení na to, že mají poslední možnost uvést rozhodné skutečnosti a důkazy, neboť k později uvedeným skutečnostem a důkazům nebude přihlédnuto, ledaže by spadaly pod některou z výjimek z neúplné apelace dle § 205a o.s.ř.

Poučení se účastníkům poskytuje před koncem jednání, jež předchází vyhlášení meritorního rozhodnutí. Jestliže má být rozhodnutí vyhlášeno až na jednání odročeném, účastníkům se poskytuje poučení dle § 119a o.s.ř. před skončením jednání, v němž se věc projednávala. K. Hamuláková ve svém článku z roku 2010 předestírá problematiku uplatnění skutečností a důkazů až na jednání odročeném pouze za účelem vyhlášení rozhodnutí. Takto odročené jednání je dle autorky článkem jednáním, nikoli jiným soudním rokem, a proto shledává možnost uplatňovat skutečnosti a důkazy i v rámci jednání, při němž má dojít pouze k vyhlášení rozhodnutí. V případě, že by účastník využil této možnosti a uplatnil skutečnosti a důkazy, musel by být ke skončení odročeného jednání opětovně poučen dle § 119a o.s.ř.¹⁰⁸

Ohledně této otázky zastávám stejný názor, a to z následujícího důvodu. Přidržíme-li se gramatického výkladu § 119a o.s.ř., jasně z něj vyplývá, že účastník musí uvést skutečnosti a označit důkazy dříve, než soud ve věci vyhlásí rozhodnutí. Jestliže tedy došlo k odročení jednání za účelem vyhlášení rozhodnutí, nenastal mezník, se kterým zákon spojuje nemožnost uplatňování skutečností a důkazů, tímto mezníkem je až samotné vyhlášení meritorního rozhodnutí. Dle mého názoru tak nevidím důvod pro přílišnou polemiku nad touto problematikou. Uvedené však nelze chápat v tom smyslu, že by jednání mohlo být odročováno donekonečna. De lege ferenda bych proto z důvodu srozumitelnosti právní úpravy navrhovala, aby došlo k rozšíření § 119a o.s.ř. a výslovně zde byl uveden postup v případě uvádění skutečností a důkazů na odročeném jednání za účelem vyhlášení rozhodnutí.

¹⁰⁸ HAMULÁKOVÁ, Klára. Koncentrace řízení dle § 119a o.s.ř. a uplatnění principu neúplné apelace v odvolacím řízení. *Právní fórum*, 2010, č. 9, s. 446.

Již ze samotné dikce ustanovení § 119a o.s.ř. je zřejmé, že se tato poučovací povinnost vztahuje pouze na účastníky přítomné při jednání, což zdůrazňuje také soudní judikatura.¹⁰⁹ Poučení dle § 119a o.s.ř. nemusí předseda senátu poskytovat účastníkům, kteří jsou zastoupeni advokátem či notářem (§ 118a odst. 4 o.s.ř.). Diferenciace na účastníky zastoupené osobou s právnickým vzděláním, vyjma případů, kdy je právním zástupcem účastníka výše zmíněný advokát či notář, a na ty, jež v řízení právně zastoupeni nejsou, však není při udělování tohoto poučení možná. Poučen nemusí být přímo účastník řízení, postačuje, dostane-li se tohoto poučení jeho zástupci přítomnému na jednání. Výjimkou by byla situace, kdyby zástupce měl pouze speciální plnou moc týkající se jen určitých úkonů, nikoli plnou moc generální.¹¹⁰

Co se týče protokolace poučovací povinnosti zakotvené v § 119a o.s.ř., postačuje dle judikatury v protokolu o jednání uvést, že poučení bylo poskytnuto dle § 119a o.s.ř. a zaznamenat, zda a jak účastníci či jejich zástupci na poučení reagovali.¹¹¹ P. Horák a M. Hromada ve svém článku uvádějí názor, že v protokolu nepostačuje uvést odkaz na § 119a o.s.ř., neboť protokolace by měla odrážet poskytnuté poučení.¹¹²

Přikláním se k názoru autorů článku a dovolím si ohledně této problematiky nesouhlasit s NS ČR. Poučení dle § 119a o.s.ř. má být především konkrétní a účelné. Z hlediska účelnosti je tedy potřeba poučit jiným způsobem účastníka zastoupeného osobou s právnickým vzděláním a jinak účastníka právně nezastoupeného, aby porozuměl obsahu poučení.¹¹³ Lze tedy říci, že řádné poučení právně zastoupeného účastníka nemusí znamenat řádné poučení ve vztahu k účastníkovi takto nezastoupenému. Jestliže se zaprotokoluje pouze to, že byl účastník poučen dle § 119a o.s.ř., a dále, jak na poučení reagoval, nemůžeme z protokolu o jednání zjistit, zda dané poučení bylo opravdu řádné. Řádnost poučení je pak kritériem pro možnost uplatňování novot dle § 205a písm. e) o.s.ř. I když jsem si vědoma, že je protokol o jednání veřejnou listinou a je tak presumována jeho správnost¹¹⁴, shledávám účelným uvádět konkrétní způsob, jakým soud účastníkům poučení poskytnul, stejně jak je tomu u poučovací povinnosti dle § 118a o.s.ř.

¹⁰⁹ Rozsudek NS ČR ze dne 19. března 2003, sp. zn. 29 Odo 715/2002, usnesení ÚS ČR ze dne 14. května 2009, sp. zn. II. ÚS 2782/08.

¹¹⁰ Rozsudek NS ČR ze dne 10. listopadu 2011, sp. zn. 21 Cdo 4069/2009.

¹¹¹ Usnesení NS ČR ze dne 24. února 2015, sp. zn. 22 Cdo 4888/2014.

¹¹² HORÁK, Pavel, HROMADA, Miroslav. Poučovací povinnost soudu 1. stupně v nalézacím řízení sporném. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 10, s. 493.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Usnesení NS ČR ze dne 24. února 2015, sp. zn. 22 Cdo 4888/2014.

U prolomení principu neúplné apelace z důvodu absence řádného poučení soudem prvního stupně dle § 119a o.s.ř. je potřeba rozlišovat situace, zda byl účastník řízení řádně poučen o koncentraci řízení dle § 114c o.s.ř. či § 118b o.s.ř. či nikoli. Jestliže účastník nebyl poučen o tom, že koncentrace nastává k okamžiku skončení přípravného jednání nebo ke skončení prvního jednání ve věci, nebylo-li provedeno jednání přípravné, a účastník nebyl poučen ani dle § 119a o.s.ř., může na základě podaného odvolání uvádět neomezeně nova ve věci samé. Jestliže byl účastník poučen o koncentraci řízení dle § 114c o.s.ř. či dle § 118b o.s.ř., soud mu však opomněl poskytnout poučení dle § 119a o.s.ř., mohou být nově uplatňovány pouze ty skutečnosti a důkazy, jež spadají pod některou z výjimek z koncentrace řízení.¹¹⁵

Jsem přesvědčena, že tato výjimka z neúplné apelace má v o.s.ř. své místo oprávněně. Účastník nemůže doplácet na to, že soud vůči němu neplní řádně svou poučovací povinnost, a musí mít tedy prostor pro uplatnění novot v odvolacím řízení.

3.6 Skutečnosti a důkazy dle § 205a písm. f)

Poslední výjimku z principu neúplné apelace představují nova, která nastala po vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně. Novost skutečností a důkazů nespočívá pouze v tom, že nedošlo k jejich uplatnění před soudem prvního stupně, nýbrž až před soudem odvolacím, ale také v tom, že tyto skutečnosti a důkazy vznikly až po vyhlášení prvostupňového rozhodnutí, tedy je zde patrná také novost z hlediska časového.¹¹⁶

Od situace, kdy účastník řízení určité skutečnosti či důkazy neuplatnil před soudem první instance z toho důvodu, že před vyhlášením prvostupňového rozhodnutí ještě neexistovaly, je třeba odlišovat případy, kdy tyto skutečnosti či důkazy existovaly, účastník je ale neuvedl, protože o jejich existenci nevěděl. V případě, že skutečnosti či důkazy vznikly až po vyhlášení rozhodnutí soudem první instance, je možné podat odvolání a uplatnit v něm nova na základě § 205a písm. f) o.s.ř. Jestliže se účastník řízení o skutečnosti nebo důkazu dověděl po vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně, ty ovšem existovaly již před vyhlášením, nemůže být tato skutečnost či důkaz uplatněna v rámci odvolacího řízení,

¹¹⁵ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Devět měsíců od účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 12, s. 446.

¹¹⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta. In SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 376.

účastník je může uplatnit až žalobou na obnovu řízení.^{117,118} Takovým důkazem může být například výpověď svědka, který rozhodnou skutečnost vnímal před vyhlášením rozhodnutí, účastník se však o tomto svědkovi dozvěděl až po vyhlášení prvostupňového rozhodnutí, jeho výpověď tak nemůže uplatnit v odvolacím řízení, neboť nespadá pod žádnou z výjimek z neúplné apelace dle § 205a o.s.ř.

Postup zákonodárce spočívající v tom, že skutečnosti a důkazy, které nastaly po vyhlášení rozhodnutí, vtělil do o.s.ř. jako výjimku z nemožnosti uplatňovat nova v odvolacím řízení, se mi jeví jako účelný, a to ze dvou následujících důvodů. Nemožnost uplatňování skutečností a důkazů, které neexistovaly v řízení před soudem první stolice, poté, co bylo prvoinstanční rozhodnutí vydáno, by bylo nespravedlivé pro účastníky řízení. Tito by totiž nemohli uplatnit skutečnosti a důkazy v prvostupňovém řízení neexistující, jestliže by zároveň nespádaly pod některou z dalších výjimek z neúplné apelace.

Naopak pokud by zákonodárce vymezil tyto skutečnosti a důkazy jako další důvod obnovy řízení, účastník by musel čekat, než rozhodnutí bude pravomocné, berme v potaz, že v případě podaného odvolání by šlo o dobu mnohem delší. Až poté by mohl nové skutečnosti a důkazy, které neexistovaly před soudem prvního stupně, uplatnit žalobou na obnovu řízení. Docházelo by ke zbytečnému narušování jednoho z aspektů právního státu, právní jistoty, neboť by na základě takto nově uvedených skutečností a důkazů bylo zasahováno do již pravomocného rozhodnutí soudu. Mnohem efektivnější je tedy uplatňování těchto skutečností a důkazů jako výjimek z neúplné apelace.

Žaloba na obnovu řízení by dle mého měla být využívána pouze ve výjimečných případech, a to z důvodu zachování již zmíněného principu právního státu. Nabízí se proto otázka, zda by nebylo žádoucí skutečnosti či důkazy, jež účastník nemohl bez své viny použít v řízení prvostupňovém, jelikož o nich nevěděl, ale existovaly, zahrnout taktéž mezi výjimky z neúplné apelace.

K. Svoboda má za to, že takovéto důkazy by bylo možné provést v odvolacím řízení v souladu s § 213 odst. 4 o.s.ř. a nemožnost uplatnit je již v odvolání znamená nesmyslnou časovou náročnost sporu pro účastníky řízení.¹¹⁹

¹¹⁷ Rozsudek NS ČR ze dne 16. července 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003.

¹¹⁸ Druhým zákonem taxativně stanoveným důvodem obnovy řízení je provedení důkazů, které nemohly být provedeny v původním řízení před soudem prvního stupně nebo před soudem odvolacím, neboť nespádaly pod výjimku z neúplné apelace. U obou důvodů obnovy je nezbytné, aby byla splněna podmínka, že skutečnosti či důkazy uplatněné v řízení obnoveném jsou způsobilé pro účastníka přivodit příznivější rozhodnutí ve věci. Viz § 228 o.s.ř.

¹¹⁹ SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009, s. 173 – 174.

Domnívám se, že ve spoustě případů, kdy se účastník dozví o skutečnosti či důkazu, které existovaly v prvoinstančním řízení, až po vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně, je bude moci uplatnit jako nova již v odvolacím řízení, neboť tyto skutečnosti či důkazy budou spadat pod výjimku z neúplné apelace dle § 205a písm. a) o.s.ř. nebo § 205a písm. c) o.s.ř., tedy že se budou týkat vyloučení soudce či zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků. Myslím si, že situací, kdy se účastníkovi řízení nepodaří dosáhnout příznivého rozhodnutí ve věci pomocí jemu dostupných skutečností či důkazů, a takového rozhodnutí by dosáhl pouze díky skutečnosti či důkazu jemu v řízení před soudem první instance neznámému, je málo. Navíc v řízení před soudem prvního stupně je nemožnost uplatňování skutečností či důkazů, o kterých účastník nevěděl před nastolením skutkového a důkazního „stopstavu“, změkčena a účastníkům je dána možnost uplatňovat je jako výjimky z koncentrace řízení, jež nastala ke konci přípravného či prvního jednání ve věci.¹²⁰

Skutečnosti či důkazy, které v řízení před soudem prvního stupně neexistovaly, účastník nemohl v žádném případě do vyhlášení prvoinstančního rozhodnutí uplatnit, proto mu zákonodárce dává prostor, aby je uvedl v řízení odvolacím. Naproti tomu, skutečnosti či důkazy, které bez své viny účastník řízení nemohl použít, existovaly, pouhá náhoda zapříčinila to, že o nich bez svého zavinění nevěděl. Mám za to, že prokázat, že skutečnosti či důkazy existovaly již v řízení před soudem prvního stupně, nebude problém, složitější však pro soud bude zjistit, zda o nich účastník opravdu nevěděl a vědět nemohl při vynaložení své procesní aktivity. Proto bych v tomto směru neoslabovala neúplnou apelaci, a skutečnosti a důkazy, které jsou vyhrazeny obnově řízení dle účinné právní úpravy, bych ponechala beze změn.

¹²⁰ Jde o skutečnosti či důkazy, které účastník nemohl bez své viny včas uvést (§ 118b odst. 1 o.s.ř.).

4 Osoby oprávněné k uplatňování novot v odvolacím řízení

Vedle analýzy jednotlivých skutečností a důkazů, které prolamují princip neúplné apelace, je potřeba vymezit, kdo tato nova může v odvolacím řízení uvádět. Stěžejními ustanoveními pro určení okruhu osob, které mohou novoty ve sporných řízeních před soudem druhé instance uplatňovat, jsou § 205a o.s.ř. a § 211a o.s.ř. Dle těchto paragrafů mohou být v odvolacím řízení nova uplatňována odvolatelem a jinými účastníky řízení.

§ 211a o.s.ř. stanovuje, že jiní účastníci řízení než odvolatel mohou u odvolacího soudu namítat skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, jen za podmínek uvedených v § 205a o.s.ř. Z toho vyplývá, že nova může v odvolacím řízení uplatňovat jak odvolatel, tak jiní účastníci řízení. Dané ustanovení vyjadřuje zásadu rovnosti účastníků, to znamená, že účastníci řízení odlišní od odvolatele mají stejná práva i povinnosti jako osoba podávající odvolání, zároveň ale nemohou mít více práv než samotný odvolatel, a proto se na ně vztahují také stejná omezení.¹²¹

Jestliže mohou účastníci řízení odlišní od odvolatele uplatňovat nova v odvolacím řízení za podmínek uvedených v § 205a o.s.ř., pak lze jednoznačně dovodit, že tito mohou uvádět novoty dle § 205a písm. a) o.s.ř., které se týkají podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce či přisedícího nebo obsazení soudu, a dle § 205a písm. f) o.s.ř., které nastaly po vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně.

Tito účastníci mohou uplatňovat také nova uvedená v § 205a písm. b) a c) o.s.ř., podle mého názoru však půjde o případy velmi ojedinělé. Lze předpokládat, že měl-li jiný účastník řízení plný úspěch ve věci, pak nebude zpochybňovat věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně dle § 205a písm. c) o.s.ř., neboť bylo vydáno pro něj příznivé rozhodnutí. Představíme-li si situace, kdy měl žalobce pouze částečný úspěch ve věci, protože soud uvěřil některému z důkazů protistrany, tedy žalovaného, o který opřel své rozhodnutí, pak v případě, že žalobce nepodá odvolání, žalovaný se však odvolá, ovšem pouze do výroku, jenž je v jeho neprospěch, opět nepřipadá v úvahu, že by jiný účastník odlišný od odvolatele mohl zpochybnit věrohodnost důkazního prostředku, na němž je vystaven pro něj zamítavý výrok rozhodnutí, jelikož soud může dle § 212 o.s.ř. napadené rozhodnutí přezkoumat pouze v mezích, jichž se domáhá odvolatel. Dle mého názoru, jedinou v úvahu připadající situací, kdy účastník odlišný od odvolatele uplatní zpochybnění

¹²¹ PETR, Bohuslav. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu*. 1. vydání. Praha: HBT, 2015, s. 68.

věrohodnosti důkazních prostředků dle § 205a písm. c) o.s.ř., je případ, kdy odvolací soud není vázán rozsahem podaného odvolání dle § 212 písm. a) – c) o.s.ř. Obdobně vnímám výjimku stanovenou v § 205a písm. b) o.s.ř., neboť účastník odlišný od odvolatele nebude prokazovat vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, pokud bylo rozhodnuto v jeho prospěch.

Pokud jde o novoty uvedené v § 205a písm. d) o.s.ř., je zřejmé, že tato nova slouží především k hájení zájmů odvolatele, což znamená, že jiní účastníci tuto výjimku z neúplné apelace v odvolacím řízení mohou uplatnit až poté, co ji využije odvolatel.¹²²

Poslední výjimka z neúplné apelace zakotvená v § 205a písm. e) o.s.ř. se dle dikce daného ustanovení vztahuje také k osobě odvolatele, jenž může v odvolacím řízení uplatňovat nova, jestliže mu soud prvního stupně neposkytl řádné poučení dle § 119a o.s.ř. Jiní účastníci než odvolatel mohou na základě tohoto ustanovení uvádět novoty až tehdy, uplatní-li je odvolatel. Pokud by tedy dle § 119a o.s.ř. byl poučen pouze odvolatel a jiný účastník řízení nikoli, nemůže v řízení před soudem druhé instance nastat situace, že dojde k prolomení neúplné apelace z důvodu stanoveného v § 205a písm. e) o.s.ř. Uvedené se stejně tak uplatní ve vztahu k poučovací povinnosti dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. a novotám podle § 205a písm. d) o.s.ř. Je tomu tak z toho důvodu, že obě ustanovení cílí k ochraně odvolatele.¹²³

Veškeré novoty spadající pod výjimky z neúplné apelace dle § 205a písm. a) – f) o.s.ř., musí být v odvolacím řízení uplatněny, a to buď odvolatelem, nebo jiným účastníkem, neboť soud k novým skutečnostem a důkazům nepřihlíží ex officio (§ 212a odst. 3 o.s.ř.).

¹²² DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1689 – 1690.

¹²³ Tamtéž.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zodpovězení stanovených výzkumných otázek, kritické zhodnocení jednotlivých výjimek z neúplné apelace v účinné právní úpravě a navržení případných změn, které by se mohly uplatnit de lege ferenda. Dále byla pro tuto práci stanovena hypotéza, jež zní: Omezení ve formě nemožnosti uplatňování jakýchkoli novot v civilním odvolacím řízení představuje účinný prostředek pro dosažení efektivity civilního procesu. V závěru své práce docházím k potvrzení této hypotézy.

Tato kvalifikační práce obsahuje čtyři kapitoly, úvod a závěr. V první kapitole jsem se zabývala historickým vývojem apelačního opravného systému, a to od 18. století do roku 2005, kdy zákonodárci přijali zákon č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, jenž zakotvil výjimky z neúplné apelace v takové podobě, v jaké se uplatňují v současnosti. Klíčovým předpisem byla tzv. velká novela účinná od 1. ledna 2001, která znovuzavedla neúplnou apelaci, jež se od přijetí zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, ve sporných řízeních neuplatňovala. V rámci této kapitoly poukazuji také na stěžejní předpisy upravující nesporná řízení, jimiž byly císařský patent z roku 1854 a zákon z roku 1931, a dle nichž se uplatňovala apelace úplná. Znovunastolení principu neúplné apelace do českého odvolacího řízení vnímám velmi kladně.

Kapitola druhá měla za cíl osvětlit pojetí apelačního opravného systému dle účinné právní úpravy. Vycházím zde tedy ze zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu a ze zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Jelikož je sporné soudnictví ovládáno principem neúplné apelace spočívajícím v nemožnosti uplatňovat nové skutečnosti a důkazy, bylo nezbytné v této kapitole vymezit, co je za nové skutečnosti a důkazy považováno. Novotami se v odvolacím řízení rozumí skutečnosti a důkazy neuplatněné před soudem prvního stupně. V souvislosti s definováním nových skutečností, jsem se zabývala otázkou, zda je možné námitku promlčení uplatnit až za odvolacího řízení. Mám za to, že ano, což potvrzuje také judikatura NS ČR. Reálně však k námitce promlčení často nebude moci být přihlédnuto, jelikož účastník, jenž neuvede v řízení před soudem prvního stupně skutečnosti a důkazy promlčení nasvědčující, tyto skutečnosti a důkazy nebude moci uplatnit v řízení odvolacím, jelikož nebudou spadat pod výjimky z neúplné apelace stanovené v § 205a o.s.ř. Ve druhé kapitole byly dále rozebrány případy, kdy se v rámci o.s.ř. uplatňuje apelace úplná. Jedná o odvolání proti rozhodnutím nemeritorní povahy, odvolání proti

rozsudkům pro zmeškání a rozsudkům pro uznání a odvolání proti rozhodnutím, která byla vydána v řízení o výkon rozhodnutí. Co se týče z.z.ř., uplatňuje se obecně pro zvláštní řízení zde upravená princip apelace úplné, výjimku tvoří tzv. jiná řízení, řízení o neplatnost manželství a řízení o rozvod manželství, v nichž se uplatňuje apelace neúplná a postupuje se dle § 205a o.s.ř. V poslední řadě jsem ve druhé kapitole rozebrala souvislost principu neúplné apelace s jinými zásadami. Jistou spojitost vidím především se zásadou rovnosti, rychlosti a hospodárnosti řízení, se zásadou projednací, zásadou formální pravdy a s koncentrací řízení.

Předposlední kapitola je věnována podrobné analýze jednotlivých výjimek z principu neúplné apelace, jež jsou stanoveny v § 205a o.s.ř. Co se týče první výjimky uvedené v § 205a písm. a) o.s.ř., shledávám, že má v zákonné úpravě své místo oprávněně. V rámci § 205a písm. a) o.s.ř. mám jedinou výtku ke zdvojené právní úpravě možnosti uplatňování novot ve vztahu k věcné příslušnosti, která spadá pod podmínky řízení, které jsou taktéž v tomto ustanovení zakotveny. Zabývala jsem se situací, kdy účastník řízení neuplatnil námitku podjatosti soudce v řízení před soudem prvního stupně, ač ji uplatnit měl dle § 15a o.s.ř., neboť o důvodu pro vyloučení věděl. Docházím k závěru, že účastník může svou obranu koncentrovat až do odvolacího řízení a uplatnit tak nova ve vztahu k podjatosti soudce, neboť samotná pochybnost o podjatosti v řízení před soudem prvního stupně ještě automaticky neznamená vydání rozhodnutí, jenž není v souladu s ústavním principem nestranného rozhodování soudce. Mé tvrzení podporuje soudní judikatura, která tuto možnost připouští.

Ve druhé podkapitole třetí kapitoly se soustřeďuji na výjimku z neúplné apelace stanovenou v § 205a písm. b) o.s.ř. V této části práce se snažím dojít k závěru, jak by měla vypadat efektivní úprava této výjimky de lege ferenda. Přípustné novoty v odvolacím řízení se dle tohoto ustanovení vztahují pouze k prokázání vad řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Mám za to, že budoucí novela by mohla přinést rozšíření této výjimky o skutečnosti a důkazy ve věci samé, i přesto, že jsem si vědoma, že odvolací soud neprovádí rozsáhlé doplňování dokazování. Navrhuji proto dvě následující řešení. Záleželo by pouze na diskreci soudu, které z nich by v tom kterém případě použil. Zaprvé, v případě zjištění odvolacího soudu, že dokazování na základě nově uplatněných důkazů nebude rozsáhlé, mohl by dokazování provést sám odvolací soud, prostřednictvím soudu prvního stupně anebo dožádaného soudu, jak stanovuje § 213a odst. 2 o.s.ř. V opačném případě, to znamená tehdy, zjistil-li by odvolací soud, že dokazování bude rozsáhlé, mohl by rozhodnutí zrušit či pověřit soud prvního stupně, aby provedl dokazování místo něj. Rozhodnutí by na

základě zjištění získaných z provedení dokazování ovšem vydal odvolací soud. V případě, že by měl odvolací soud za to, že je možné dospět k jinému skutkovému zjištění, musel by důkaz provést znovu. Navrhované řešení je v souladu se zásadou dvojinstančnosti řízení.

Třetí výjimka z neúplné apelace stanovená v § 205a písm. c) o.s.ř. má taktéž v o.s.ř. své místo opodstatněně. Ztotožňuji se s interpretací novot sloužících ke zpochybnění věrohodnosti důkazních prostředků podanou NS ČR a ÚS ČR, dle níž tímto zpochybnováním věrohodnosti není získání nových skutkových zjištění na základě uplatněných novot.

Pokud jde o výjimku z neúplné apelace dle § 205a písm. d) o.s.ř. nemám výhrady k samotnému obsahu, nýbrž dle mého názoru k nesrozumitelné zákonné úpravě poučovací povinnosti dle § 118a odst. 1 – 3 o.s.ř. v odvolacím řízení upravené v § 213b o.s.ř. Zákodárci bych doporučila, aby jasně stanovil postup při poskytování poučení účastníkům dle § 118a o.s.ř. v odvolacím řízení, tzn. aby vymezil postup, kdy odvolací soud pouze napravuje absentující poučení soudu prvního stupně, a situaci, jak má soud druhé instance postupovat pokud má odlišný právní názor na věc. Myslím si, že § 213b o.s.ř. nenaplnuje požadavek srozumitelnosti.

Předposlední výjimku z neúplné apelace tvoří skutečnosti a důkazy, které mohou být uplatňovány z toho důvodu, že odvolatel nebyl řádně poučen dle § 119a o.s.ř. Jednoznačně jsem pro zachování §205a písm. e) o.s.ř. i do budoucna. V souvislosti s touto výjimkou mám od soudní praxe odlišný názor na protokolaci poskytnutého poučení dle § 119a o.s.ř. Jsem toho názoru, že protokolace poskytnutého poučení by neměla obsahovat pouze odkaz na § 119a o.s.ř. a uvedení toho, jak na poučení účastníci či jejich zástupci reagovali. Mám za to, že by soudy měly v protokolu o jednání uvádět, jakým konkrétním způsobem účastníka řízení dle § 119a o.s.ř. poučily, aby odvolací soud mohl posoudit řádnost tohoto poučení a případně připustit novoty dle § 205a písm. e) o.s.ř.

Šestou výjimku zakotvenou v § 205a písm. f) o.s.ř. představují skutečnosti či důkazy, které nastaly po vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně, tzn., že je účastník nemohl v řízení první instance uplatnit, neboť tyto skutečnosti a důkazy ještě neexistovaly. V této části práce jsem řešila otázku, zda by pod přípustné novoty v odvolacím řízení neměly spadat také skutečnosti nebo důkazy, které účastník nemohl bez své viny uplatnit v řízení před soudem prvního stupně, jež jsou v současné době vyhrazeny obnově řízení. Jsem přesvědčena, že by k takovému rozšíření výjimek z neúplné apelace dojít nemělo. Pro odvolací soud by zjišťování, zda účastník o existujících skutečnostech či důkazech opravdu nevěděl a ani vědět

nemohl s ohledem na jím vynaloženou procesní aktivitu, mohlo znamenat zbytečné průtahy, proto bych tyto skutečnosti a důkazy ponechala obnově řízení.

Poslední kapitola pojednává o osobách, kterým je umožněno uplatňovat nova v odvolacím řízení. Dle § 205a o.s.ř. jsou jimi odvolatel a na základě ustanovení § 211a o.s.ř. jiní účastníci řízení než odvolatel. Všichni účastníci řízení mohou na základě zásady rovnosti uplatňovat novoty v souladu s § 205a o.s.ř. Domnívám se, že jiní účastníci řízení nebudou v praxi příliš často uplatňovat výjimku stanovenou v § 205a písm. b) a c) o.s.ř. z toho důvodu, že bylo vydáno pro ně příznivé rozhodnutí, proto také nepodali odvolání a nemají tedy důvod prokazovat vady řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, či zpochybňovat věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně. V úvahu by užití těchto výjimek z neúplné apelace přicházelo tehdy, bylo-li by vydáno pouze částečně vyhovující prvostupňové rozhodnutí ve vztahu k tomuto jinému účastníkovi řízení, a jestliže odvolací soud není vázán rozsahem podaného odvolání dle § 212 písm. a) – c) o.s.ř.

Efektivita civilního procesu dle mého názoru nespočívá pouze v rychlosti řízení a tím pádem také v jeho hospodárnosti. Aby bylo řízení efektivní, musí být splněn požadavek rychlosti procesu a současně vydáno spravedlivé rozhodnutí. Princip neúplné apelace jednoznačně slouží k posílení formální pravdy a současně urychlení řízení. Pokud by účastníci řízení mohli uplatňovat jakákoli nova před odvolacím soudem, mohlo by docházet ke zbytečným průtahům procesu, neboť by účastníci nebyli „poháněni“ myšlenkou, že rozhodné skutečnosti či důkazy musí uplatnit do zkoncentrování prvostupňového řízení. K nadbytečným průtahům by také mohlo docházet z pouhé vypočítavosti účastníků, kteří by si rozhodné skutečnosti a důkazy neuplatněné před soudem prvního stupně úmyslně ponechávali až do řízení odvolacího. Shledávám tedy účelným, že se v účinné právní úpravě pro sporná řízení uplatňuje princip neúplné apelace, jenž může být prolomen pouze na základě skutečností či důkazů, které spadají pod výjimky z tohoto principu dle § 205a o.s.ř. Tyto výjimky tak změkčují tvrdost principu neúplné apelace. Neúplná apelace tedy jednoznačně slouží k dosažení efektivity civilního procesu z hlediska rychlosti řízení.

Druhým aspektem efektivity civilního procesu je výše zmíněné vydání spravedlivého rozhodnutí. Pro naplnění tohoto hlediska existuje šest zákonem stanových výjimek z principu neúplné apelace. Může dojít k situaci, že i když je účastník řízení v právu a vyvíjí veškerou procesní aktivitu před soudem prvního stupně, nedojde ke správnému nebo úplnému zjištění skutkového stavu věci, ať již z důvodu pochybení na straně soudu nebo z jiných příčin. Proto

zákon taxativně vymezuje výjimky z neúplné apelace, aby měl tento účastník řízení možnost uvést nové skutečnosti či důkazy, jejichž uplatnění může vést k vydání pro něj příznivého a zároveň spravedlivého rozhodnutí. Mám tedy za to, že zakotvení výjimek z neúplné apelace přispívá k dosažení efektivity řízení z hlediska jeho spravedlnosti. Na základě těchto poznatků proto docházím k verifikaci stanovené hypotézy.

V úplném závěru zbývá uvést, že obnovení principu neúplné apelace ve sporném civilním řízení je jednoznačně dobrým krokem pro odstranění průtahů řízení. Výjimky z neúplné apelace jsou podle mého názoru koncipovány většinou jako vyhovující, určité změny, jak jsem uvedla v této diplomové práci, by však nebylo od věci provést.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy

- 1) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- 2) Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
- 3) Císařský patent č. 208/1854 ř. z.
- 4) Zákon č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného.
- 5) Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.
- 6) Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- 7) Zákon č. 59/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- 8) Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- 9) Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- 10) Zákon č. 99/1963 Zb., občiansky súdny poriadok, v znení neskorších predpisov.
- 11) Zákon č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok.
- 12) Zákon č. 161/2015, Z. z., civilný mimosporový poriadok.

Důvodové zprávy

- 1) Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Sněmovní tisk 931/0.
- 2) Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Sněmovní tisk 257/0.

Judikatura

- 1) Usnesení ÚS ČR ze dne 30. ledna 2004, sp. zn. I. ÚS 659/02.
- 2) Usnesení ÚS ČR ze dne 5. října 2004, sp. zn. II. ÚS 342/04.
- 3) Usnesení ÚS ČR ze dne 24. ledna 2006, sp. zn. I. ÚS 549/05.
- 4) Usnesení ÚS ČR ze dne 2. listopadu 2009, sp. zn. II. ÚS 2789/08.
- 5) Usnesení ÚS ČR ze dne 14. května 2009, sp. zn. II. ÚS 2782/08.

- 6) Usnesení ÚS ČR ze dne 4. dubna 2012, sp. zn. I. ÚS 421/11.
- 7) Usnesení ÚS ČR ze dne 24. července 2014, sp. zn. IV. ÚS 714/13.
- 8) Usnesení NS ČR ze dne 23. října 2009, sp. zn. 21 Cdo 3483/2008.
- 9) Usnesení NS ČR ze dne 13. listopadu 2013, sp. zn. 22 Nd 283/2013.
- 10) Usnesení NS ČR ze dne 29. dubna 2014, sp. zn. 33 Cdo 2979/2013.
- 11) Usnesení NS ČR ze dne 18. června 2014, sp. zn. 21 Cdo 1234/2013.
- 12) Usnesení NS ČR ze dne 24. února 2015, sp. zn. 22 Cdo 4888/2014.
- 13) Usnesení NS ČR ze dne 1. dubna 2015, sp. zn. 26 Nd 17/2015.
- 14) Usnesení NS ČR ze dne 8. července 2015, sp. zn. 22 Cdo 4478/2014.
- 15) Rozsudek NS ČR ze dne 26. listopadu 2002, sp. zn. 21 Cdo 426/2002.
- 16) Rozsudek NS ČR ze dne 19. března 2003, sp. zn. 29 Odo 715/2002.
- 17) Rozsudek NS ČR ze dne 16. července 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003.
- 18) Rozsudek NS ČR ze dne 29. října 2003, sp. zn. 32 Odo 879/2002.
- 19) Rozsudek NS ČR ze dne 18. ledna 2005, sp. zn. 29 Odo 18/2004.
- 20) Rozsudek NS ČR ze dne 27. března 2008, sp. zn. 29 Odo 100/2006.
- 21) Rozsudek NS ČR ze dne 27. května 2008, sp. zn. 32 Cdo 4291/2007.
- 22) Rozsudek NS ČR ze dne 13. srpna 2009, sp. zn. 28 Cdo 2645/2009.
- 23) Rozsudek NS ČR ze dne 10. listopadu 2011, sp. zn. 21 Cdo 4069/2009.
- 24) Rozsudek NS ČR ze dne 12. června 2013, sp. zn. 33 Cdo 2932/2011.
- 25) Rozsudek NS ČR ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. 23 Cdo 2628/2012.
- 26) Rozsudek NS ČR ze dne 29. května 2014, sp. zn. 33 Cdo 1226/2014.

Monografie

- 1) FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1974. 102 s.
- 2) FICOVÁ, Svetlana. *Občianske súdne konanie*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. 493 s.
- 3) HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 191 s.
- 4) HORA, Václav. *Učebnice civilního práva procesního*. 1. vydání. Praha: VŠEHRD, 1947. 602 s.
- 5) SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Právní úprava civilního řízení (Historie a současnost). I. část*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 320 s.

- 6) STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 2003. 660 s.
- 7) SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces: Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 432 s.
- 8) SVOBODA, Karel. *Dokazování*. Praha: ASPI – Wolters Kluwer, 2009. 392 s.
- 9) ŠTAJGR, František a kol. *Občanské právo procesní*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1964. 419 s.
- 10) WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní. Část první: Řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 s.

Komentáře

- 1) DAVID, Ludvík a kol. *Občanský soudní řád. Komentář. II. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2009. 948 s.
- 2) DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 – 200za. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009. 1600 s.
- 3) DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 – 376. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1581 – 3343.
- 4) JIRSA, Jaromír a kol. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79 – 180 občanského soudního řádu*. 1. vydání. Praha: HBT, 2014. 601 s.
- 5) JIRSA, Jaromír a kol. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha IV. § 201 – 250l občanského soudního řádu*. 1. vydání. Praha: HBT, 2015. 269 s.
- 6) JIRSA, Jaromír a kol. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha V. § 251 – 376 občanského soudního řádu*. 1. vydání. Praha: HBT, 2014. 627 s.
- 7) LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1012 s.
- 8) SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 1422 s.
- 9) SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 1054 s.

Příspěvky ve sbornících

- 1) ŠÍNOVÁ, Renáta. Věrohodnost důkazních prostředků. In HAMULÁK, Ondřej (ed). *Debaty mladých právníků 2007. Sborník příspěvků z konference Monseho debaty mladých právníků, konané ve dnech 10. – 12. 9. 2007 Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 11 – 13.
- 2) WINTEROVÁ, Alena. K opravným prostředkům v civilním procesu. In LAVICKÝ, Petr (ed). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu. Sborník statí.* Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 59 – 70.

Články z časopisů

- 1) BUREŠ, Jaroslav. Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 12, s. 27 - 32.
- 2) BUREŠ, Jaroslav a kol. (reds). *Soudní judikatura*, 2003, roč. 7, č. 10, s. 784 – 790.
- 3) DERKA, Ladislav. Námitka promlčení vznesená v odvolacím řízení. *Soudní rozhledy*, 2003, roč. 9, č. 2, s. 67 – 68.
- 4) HAMULÁKOVÁ, Klára. Koncentrace řízení dle § 119a o.s.ř. a uplatnění principu neúplné apelace v odvolacím řízení. *Právní fórum*, 2010, č. 9, s. 445 – 448.
- 5) HORÁK, Pavel, HROMADA, Miroslav. Poučovací povinnost soudu 1. stupně v nalézacím řízení sporném. *Právní rozhledy*, 2003, roč. 11, č. 10, s. 487 – 494.
- 6) KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Devět měsíců od účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*, 2010, roč. 18, č. 12, s. 441 - 446.
- 7) MACKOVÁ, Alena. Opravné prostředky v novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 30/2000 Sb. *Bulletin advokacie*, 2000, č. 8, s. 24 – 38.
- 8) VRCHA, Pavel. K otázce, zda lze po novele OSŘ č. 30/2000 Sb. vznést námitku promlčení i v odvolacím řízení. *Soudní rozhledy*, 2004, roč. 10, č. 5, s. 167 – 168.

Internetový zdroj

- 1) JIRSA, Jaromír. *Jednání v nepřítomnosti účastníka (žalobce) a poučení podle ustanovení § 118a o. s. ř* [online]. [pravniprostor.cz](http://www.pravniprostor.cz), 6. srpna 2014 [cit. 27. ledna 2016]. Dostupné na <<http://www.pravniprostor.cz/judikatura/procesni-pravo/jednani-v-nepretimnosti-ucastnika-zalobce-a-pouceni-podle-ustanoveni-118a-o-s-r>>.

Kvalifikační práce

- 1) KŘIVÁČKOVÁ, Jana. *Zásada předvídatelnosti soudního rozhodování v kontextu zásady rovnosti v civilním soudním řízení*. Olomouc, 2013. Disertační práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta.

Shrnutí

Tato diplomová práce zpracovává problematiku principu neúplné apelace v civilním odvolacím řízení dle účinné právní úpravy, kterou je zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. V rámci tohoto právního předpisu je tedy analyzován především § 205a o.s.ř., § 211a o.s.ř. a ustanovení s problematikou neúplné apelace a výjimek z ní související. V práci je pojednáváno také o apelaci úplné, zejména v souvislosti se zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Diplomová práce je rozčleněna do čtyř kapitol, úvodu a závěru. První kapitola se zabývá historickým vývojem principu neúplné apelace a apelačním opravným systémem vůbec, a to od 18. století do přijetí novely v roce 2005 zakotvující výjimky z neúplné apelace tak, jak je známe dnes. Druhá kapitola pojednává o apelačním opravném systému v současné právní úpravě. Jednotlivé výjimky z principu neúplné apelace jsou pak podrobně analyzovány v kapitole třetí. Poslední kapitola se zabývá osobami, které mohou přípustné novoty v odvolacím řízení uplatňovat.

Summary

This diploma thesis deals with incomplete appellate principle of an appeal in appellate procedure according to the present legislation, which is Code of Civil Procedure (99/1963). In the context of Code of Civil Procedure I especially concern about § 205a, § 211a and articles which relate with incomplete appellate principle of an appeal and exceptions of this principle. The thesis also deals with complete appellate principle of an appeal in connection of law of special procedures (292/2013).

The diploma thesis is divided into four chapters, introduction and conclusion. The first chapter addresses historical evolution of incomplete appellate principle of an appeal and also evolution of appellate principle of an appeal from 18th century until year 2005, when exceptions of incomplete appellate principle of an appeal was enacted in the form as we know it today. The second chapter deals with appellate principle of an appeal according to the present legislation. Particular exceptions of incomplete appellate principle of an appeal are analyzed in the third chapter. Final chapter concerns about persons authorized to use novelties in appellate procedure.

Seznam klíčových slov

apelační opravný systém

koncentrace řízení

neúplná apelace

nové důkazy

nové skutečnosti

novoty

občanský soudní řád

občanské soudní řízení

odvolání

odvolací řízení

poučovací povinnost soudu

úplná apelace

zákon o zvláštních řízeních soudních

Key words

appellate principle of an appeal
concentration of proceedings
incomplete appellate principle of an appeal
new evidence
new facts
novelties
Code of Civil Procedure
civil proceedings
appeal
appellate procedure
duty of the court to instruct
complete appellate principle of an appeal
law of special procedures